

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.10.1973, sp. zn. Tpjf 51/72, ECLI:CZ:NS:1973:TPJF.51.1972.1

Číslo: 62/1973

Právní věta:

Zpráva o výsledcích průzkumu a zhodnocení rozhodovací činnosti krajských soudů jako soudů prvního stupně.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 30.10.1973

Spisová značka: Tpjf 51/72

Číslo rozhodnutí: 62

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Dokazování, Důkaz znalecký, Obhájce, Obhajoba nutná, Odpovědný hospodářský pracovník, Pitva, Pokus, Porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky, Předběžné projednání obžaloby, Příslušnost věcná, Rozkrádání majetku v socialistickém řízení, Soudy, Těžší následek, Trestné činy proti hospodářské kázni, Ublížení na zdraví, Vražda, Znásilnění

Předpisy: 140/1961 Sb. § 3 odst. 4

§ 10 odst. 1 písm. c

§ 102

§ 105 odst. 2

§ 109

§ 110

§ 115 odst. 1

§ 117

§ 120

§ 124

§ 125

§ 127 odst. 1

§ 127 odst. 2

§ 129

§ 13

§ 131

§ 132

§ 134

§ 140

§ 146 odst. 1

§ 161
§ 163 odst. 1
§ 165 odst. 1
§ 17 odst. 1
§ 186 odst. 1 písm. e
§ 188 odst. 1 písm. f
§ 191 odst. 3
§ 2 odst. 5
§ 2 odst. 6
§ 211
§ 219
§ 221
§ 222
§ 23 odst. 1
§ 231
§ 233
§ 234
§ 235 odst. 1
§ 241
§ 242 141/1961 Sb. § 2 odst. 4
§ 259 odst. 3
§ 264 odst. 1
§ 270 odst. 4
§ 29 odst. 1
§ 291 60/1961 Sb. § 19
§ 31 odst. 1
§ 36 odst. 1 písm. a
§ 36 odst. 3
§ 41
§ 44 odst. 2
§ 6 písm. a
§ 72 odst. 2 písm. a
§ 72 odst. 2 písm. b
§ 76
§ 77
§ 8 odst. 1
§ 88
§ 89 odst. 6

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

I.

Zákonem čís. 149/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád, bylo nově upraveno znění § 17 tr. ř. o věcné příslušnosti krajských soudů. Podle této úpravy krajské soudy rozhodují v prvním stupni též o všech trestných činech, pokud je na ně v zákoně stanovena trestní sazby s dolní hranicí od 5 let odnětí svobody. Rozšířením věcné příslušnosti se sledovalo zvýšení kvality a zajištění jednotnosti rozhodování.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu ČSSR, vycházejíc z ustanovení § 27 odst. 1 zák. č. 36/1964 Sb. ve

znění zák. č. 156/1969 Sb. a z plánu hlavních úkolů na II. pololetí 1972, rozhodlo provést zhodnocení významu a praktických důsledků nové právní úpravy z hlediska sledovaných cílů a současně získat poznatky o stavu nejzávažnější kriminality zejména trestných činů proti životu a zdraví a proti socialistické ekonomice.

Podklady pro splnění tohoto úkolu získalo trestní kolegium průzkumem rozhodování krajských soudů ve věcech, které byly pravomocně skončeny v době od 1. 7. 1971 do 30. 6. 1972 (s výjimkou trestných činů podle hlavy první zvláštní části tr. zákona), provedeným v součinnosti s nejvyššími soudy republik.

Trestní kolegium po projednání a zhodnocení získaných poznatků zjistilo následující stav a dospělo k těmto závěrům:

II.

a) Trestné činy hospodářské

Za trestné činy hospodářské bylo v II. pololetí 1971 odsouzeno krajskými soudy jako soudy prvního stupně 63 osob, tj. 28,6 z celkového počtu odsouzených těmito soudy, v I. pololetí 1972 pak 130 osob, tj. 38,8. Za celé zkoumané období bylo tedy odsouzeno za tyto trestné činy celkem 193 osob (34,8 %), tj. zhruba jedna třetina z počtu odsouzených krajskými soudy jako soudy prvního stupně. Většinou šlo o trestné činy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. (za tento trestný čin bylo odsouzeno celkem 161 osob). Několik osob bylo odsouzeno za trestný čin padělání a pozměňování peněz podle § 140 tr. zák. a trestný čin spekulace podle § 117 tr. zák. Ostatní trestné činy podle II. hlavy zvláštní části trestního zákona se vyskytovaly jen v souběhu s rozkrádáním (zejména trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 tr. zák.), popř. soud po provedeném řízení překvalifikoval zažalovaný skutek na jiný, mírněji trestný hospodářský trestný čin. V skupinových věcech rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví byli též odsouzeni i pachatelé, jejichž trestné činy by jinak nepatřily do věcné příslušnosti krajského soudu jako soudu prvního stupně.

Pokud jde o povahu trestné činnosti tohoto druhu, vyskytují se především velká skupinová rozkrádání různých výrobků, materiálů, zboží apod., prováděná zpravidla vlastními zaměstnanci socialistických organizací, kteří zpeněžují rozkrádané věci prostřednictvím sítě pomocníků a překupníků. Takovým způsobem byla např. rozkrádána v několika krajích ČSSR z velkých průmyslových závodů rtuť (škoda činila vždy několik set tisíc Kčs), pašována do Rakouska a tam zpeněžována. Na rozkrádání zde navazovala další trestná činnost záležející v porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (§ 124 tr. zák.), popř. i v poškozování devizového hospodářství (§ 146 tr. zák.). Tímto způsobem byl též rozkrádán plech z n. p. VSŽ Košice, bižuterie v Severočeském kraji, stavební materiál, barevné kovy, železniční zásilky z vagónů apod. Pachatelé této trestné činnosti byli nezdárci již trestáni.

Další velkou skupinou případů trestné činnosti tohoto druhu tvoří rozkrádání peněžních prostředků pomocí různých hospodářských a účetních machinací, přefakturací prací nebo služeb, účtování mezd na jména neexistujících pracovníků apod. Část této trestné činnosti je spojena i s porušováním hospodářské kázně, nedovoleným podnikáním nebo se zneužíváním socialistického podnikání v rámci různých družstev, přidružené výroby JZD, drobného podnikání organizovaného národními výbory apod. Zčásti má tato trestná činnost kořeny v živelném hospodaření a v celkovém uvolnění hospodářské kázně v letech 1968 - 1969. Sem patří i trestná činnost některých vedoucích nebo odpovědných hospodářských pracovníků, kteří zneužívají svého postavení k vlastnímu obohacení (např. k nedovolenému přesunu prostředků a pracovní síly na stavby vlastních chat, rodinných domků apod.). Pachatelé této trestné činnosti jsou zpravidla netrestaní a často se těší jako občané ve

svém okolí dobré pověsti a vážnosti. Jednou z podmínek jejich trestné činnosti je přílišná důvěra vůči nim a nedostatek kontroly jejich práce.

Závažným novým rysem této nejtěžší kriminality proti socialistickému majetku je rozkrádání zboží z provozoven socialistického sektoru pomocí vloupání ve velkém rozsahu. Dříve páchaly tuto trestnou činnost zpravidla kriminální a příživnické živly žijící ze dne na den a odcizující zpravidla jen to, co potřebovaly ke své obživě na nejbližší období. Dnes páchají tuto trestnou činnost skupiny osob, které si tím zabezpečují vysoký životní standard, vybírají si prodejny s drahým zbožím, odcizují najednou zboží i v hodnotě několika desítek tisíc korun a odcizené zboží odvázejí pomocí motorových vozidel. Trestnou činnost páchají i na místech značně vzdálených od místa jejich pobytu. Do této skupiny je možno přiřadit i vloupání do kulturních a církevních objektů a odcizování někdy i velice cenných kulturních a historických památek.

Trestná činnost proti měně spočívala většinou v dovozu a udávání padělaných amerických bankovek.

Zjišťování skutečného stavu věci se zpravidla věnuje zvýšená pozornost. Přesto se vyskytují v tomto směru nedostatky, které nejsou jen ojedinělé. Zejména není někdy dostatečně objasněna výše způsobené škody, ačkoliv tato okolnost má význam jak po právní kvalifikaci spáchaného činu (srov. zejména znak „značná škoda“ ve smyslu § 132 odst. 2 písm. c/ tr. zák. nebo znak „škoda velkého rozsahu“ ve smyslu § 132 odst. 4 tr. zák. apod.), tak také pro výměru trestu.

Např. ve věci 2 T 25/71 krajský soud v Brně nepřihlédl k obhajobě obviněného a nezjistil správně výši škody způsobené trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, když vzal za prokázanou škodu ve výši 204 678 Kčs, ačkoliv ve skutečnosti šlo o škodu ve výši 157 978 Kčs. Pochybení krajského soudu napravil odvolací soud rozhodnutím sp. zn. [6 To 33/71](#).

Ve věci sp. zn. 1 T 11/71 vycházel krajský soud v Praze při vyčíslování některých položek způsobené škody jen z údajů poškozeného, které nijak neproověřil. Při vyčíslování škody se dále v rozsudku vyskytly i zřejmé číselné nesrovnalosti, které uvádějí v pochybnost nejen výrok o náhradě škody, ale i správnost právního závěru o tom, že činem byla způsobena škoda velkého rozsahu ve smyslu § 132 odst. 4 tr. zák. Těchto nedostatků si nepovšiml ani odvolací soud.

K neproověření obhajoby obžalovaných, pokud jde o výši způsobené škody, došlo i ve věci 1 T 14/71 městského soudu v Praze. Nejvyšší soud ČSR zrušil z tohoto důvodu rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí. Podobně tomu bylo i ve věci 1 T 23/71 téhož soudu.

Poněkud jiného druhu jsou nedostatky při zjišťování výše způsobené škody u výrobků nebo materiálů, které nejsou předmětem maloobchodního obrátu, a proto na ně nejsou stanoveny maloobchodní a někdy ani velkoobchodní ceny (rtuť, odpad barevných kovů apod.). Nedostatky v tomto směru v jednotlivých věcech napravovaly nejvyšší soudy republik v odvolacím řízení. Při stanovení ceny rtuti vycházely z velkoobchodní ceny a pokud nebyla stanovena ani tato cena, z tzv. realizační ceny, tj. ceny, za kterou nakoupily rtuť čs. podniky od zahraničních dodavatelů. Při stanovení ceny odpadových barevných kovů vycházely soudy z výkupní ceny, za kterou vykupuje tento odpad n. p. Kovošrot od socialistických organizací, a nikoliv z výkupní ceny n. p. Sběrné suroviny, který vykupuje odpadové barevné kovy od jednotlivců. Rozdíl v těchto cenách je značný. Soudy však přihlížely k tomu, že zavinění pachatele se musí vztahovat i k této okolnosti.

Ve velkých skupinových věcech rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, kde trestná činnost záležela v mnoha dílčích skutcích, na nichž se jednotliví pachatelé podíleli v různých sestavách, odvolací soudy často zrušovaly celý výrok o vině a skutkový stav někdy i dost podstatně měnily a upravovaly. Přitom ne vždy byl tento postup v souladu s ustanovením § 259 odst. 3 tr. ř.

Pokud se jinak vyskytly nedostatky v řádném objasnění skutečného stavu věci a v nedostatečném prověření obhajoby obviněných, vyplynuly tyto nedostatky především z mylného právního názoru soudu na kvalifikaci stíhaného skutku, pro který soud nepovažoval obhajobu obviněného za právně významnou.

Např. ve věci 1 T 33/71 městského soudu v Praze nebyla prověřena obhajoba obviněného, že část peněz, které získal účetními machinacemi ke škodě Ústavu sér a očkovacích látek v Praze, použil ve prospěch tohoto ústavu, když soud prvního stupně ani soud odvolací v důsledku vadného právního názoru nepovažovaly tuto obhajobu za právně relevantní. K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSSR Nejvyšší soud ČSSR odsuzující rozsudek zrušil a věc vrátil k došetření prokurátorovi. Avšak ani orgány přípravného řízení, ani soud prvního stupně po podání nové obžaloby obhajobu obviněného znovu neprověřily a teprve odvolací soud v několika veřejných zasedáních pracně věc došetřil ve smyslu pokynů Nejvyššího soudu ČSSR.

K podobnému nedostatku při prověřování obhajoby obviněného došlo též ve věci 5 T 23/70 krajského soudu v Košicích (1 To 14/71 Nejvyššího soudu SSR, [2 Tzf 3/72](#) Nejvyššího soudu ČSSR).

Pochybení při právním posouzení stíhaného skutku jsou dvojího druhu. Na jedné straně se vyskytují pochybení svého druhu ojedinělá a výjimečná, která jsou většinou napravována nejvyššími soudy republik jako soudy odvolacími. Na druhé straně se při posuzování některých otázek vyskytují pochybení, která jsou relativně častější. Vyplývají z obtížnosti řešené právní problematiky a někdy také z nejednotnosti názorů na dosah některých ustanovení trestního zákona. I když většina těchto sporných právních otázek byla již v judikatuře řešena, sjednocení rozhodování soudů v těchto věcech si vyžaduje soustředění a další prohloubení výkladu těchto sporných nebo obtížných právních problémů v jediném materiálu, který by shrnul dosavadní kladné výsledky výkladové a aplikační praxe při používání těchto ustanovení a tyto výsledky dále rozpracoval, popř. korigoval pokud již neodpovídají současným potřebám.

K prvnímu druhu lze řadit tato právní pochybení:

Ve věci 1 T 4/71 krajský soud v Ústí nad Labem použil při kvalifikaci jediného skutku jak ustanovení § 132 odst. 2 písm. c/ tr. zák., tak také ustanovení § 132 odst. 4 tr. zák. Nejvyšší soud ČSR (4 To 17/71) toto pochybení napravil a vyslovil názor, že tato dvě ustanovení nelze kumulovat u jediného skutku.

Ve věci 1 T 42/70 téhož soudu byl skutek obviněného záležející v přefakturaci prací a ve vykazování neexistujících pracovníků ve mzdových podkladech posouzen jako trestný čin porušování povinností při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 a 2 tr. zák., ačkoliv šlo o jednání vykazující jen znaky trestného činu podle § 127 odst. 1 tr. zák.

Stejného pochybení se dopustil i krajský soud v Praze ve věci 1 T 14/71.

Ve věci 1 T 12/72 krajského soudu v Ústí nad Labem vyslovil Nejvyšší soud ČSR (4 To 21/72) nesprávný právní názor, že při pokusu nelze použít znak „výdělečně“ ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák.

Krajský soud v Plzni (1 T 3/71) uznal obviněného vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a/ odst. 2 písm. b/ odst. 4 tr. zák., přičemž ustanovení § 41 a § 42 tr. zák. o zvlášť nebezpečné recidivě použil jen ve vztahu k ustanovení § 132 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. b/ tr. zák., nikoliv však i ve vztahu k odst. 4 § 132 tr. zák. Odůvodnil to tím, že obviněný nebyl dosud odsouzen pro trestnou činnost, jejímž následkem by byla škoda převyšující částku 100 000 Kčs. Nejvyšší soud ČSR (3 To 34/71) napravil toto pochybení s odůvodněním, že ustanovení § 41 tr. zák. nelze použít jen ve vztahu k některým znakům skutkové podstaty trestného činu, kterým byl pachatel uznán vinným, a že ustanovení § 42 tr. zák. je pak nutno použít u té trestní sazby, která je stanovena za trestný čin, jímž byl pachatel uznán vinným. K tomu je třeba dodat, že řešení problému, o němž šlo krajskému soudu, je nutno hledat v materiální podmínce zvlášť nebezpečné recidivy a že tedy bylo třeba uvažovat, zda předcházející potrestání za trestnou činnost, která nebyla tak závažná jako souzená trestná činnost, podstatně zvyšují stupeň společenské nebezpečnosti toho trestného činu, kterým byl pachatel uznán vinným v daném případě.

Ve věci 2 T 27/71 krajského soudu v Brně byli obviněni J. H. a K. K., oba vykonávající funkci stavebního dozoru u n. p. Investoprojekt, uznáni vinnými, že po vzájemné dohodě učinili fingované objednávky jménem Pozemních staveb n. p. Brno na stavební materiál v ceně převyšující 100 000 Kčs a v druhém případě dalších 11 000 Kčs a tento materiál použili, resp. chtěli použít pro svou potřebu. Obviněný J. H. dále převedl na sebe elektroinstalační materiál v hodnotě přes 33 000 Kčs, ač věděl, že tento materiál byl odcizen ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví. Obviněni byli uznáni vinnými trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. c/ tr. zák. a obviněný J. H. též trestným činem podle § 134 odst. 1 písm. a/ tr. zák. Krajský soud nepoužil s přihlédnutím k § 88 tr. zák. ustanovení odst. 4 § 132 tr. zák. v podstatě proto, že trestná činnost byla odhalena, stavební materiál byl v trestním řízení zajištěn, vrácen n. p. Pozemní stavby, ty pak vyjednávaly s podnikem, který materiál dodal, o vzájemném vrácení peněz a materiálu. Není jasné, jak mohla tato okolnost, k níž došlo bez přičinění obviněných, snižovat stupeň nebezpečnosti jejich trestného činu pro společnost a zakládat tak důvod pro použití § 88 tr. zák. Odvolání v této věci podáno nebylo.

K druhému druhu pochybení patří zejména nesprávný výklad ustanovení o trestných činech proti hospodářské kázi podle druhého oddílu druhé hlavy zvláštní části trestního zákona a nejednotné posuzování trestné činnosti pomocníků a překupníků, kteří převádějí na sebe nebo na jiného věci odcizené ze socialistického majetku přímými pachateli rozkrádání.

Z průzkumu i jiné své dozorové činnosti (zejména ze sledování rozhodování nejvyšších soudů republik) Nejvyšší soud ČSSR zjistil, že ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. o porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky se někdy vykládá příliš úzce. Zejména pojem „neoprávněného používání nebo nakládání“ s takovými prostředky se někdy vykládá tak, že používání nebo nakládání s těmito prostředky socialistické organizace nesmí spočívat v takové dispozici s nimi, která znamená jejich odnětí ze socialistického vlastnictví a přesunutí do vlastnictví jednotlivce. Takový výklad však neodůvodněně zužuje dosah ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák., když skutková podstata tohoto trestného činu nevyžaduje, že finanční nebo hmotné prostředky socialistické organizace, s nimiž pachatel jako odpovědný hospodářský pracovník hospodaří, nesmějí přejít do vlastnictví jednotlivce. I takové použití nebo nakládání s finančními nebo hmotnými prostředky lze posoudit jako trestný čin podle § 127 odst. 1 tr. zák. za podmínky, že pachatel jednal v úmyslu zajistit socialistické organizaci nebo její složce neoprávněnou výhodu (a je-li naplněn i znak „ve větším rozsahu“). Tak např. i poskytnutí úplatku z prostředků socialistické organizace za tím účelem, aby pachatel získal pro socialistickou organizaci nějakou neoprávněnou výhodu (např. přednostní dodávku strojů, materiálu, prací nebo služeb apod.) je třeba posoudit jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními nebo hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1, popř. odst. 3 tr. zák. (a nikoliv jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák.) v jednočinném souběhu s trestným činem podplácení podle § 161 tr. zák., jestliže jsou naplněny i znaky tohoto trestného činu (srov. stanovisko Nejvyššího soudu č. St 4/65, str. 23 – 24).

Např. v již uvedené věci městského soudu v Praze sp. zn. 1 T 33/71 (původní sp. zn. 1 T 12/70) jak městský soud, tak Nejvyšší soud ČSR jako soud odvolací nesprávně nepřihlédl k obhajobě obviněného M. V., že část peněz získaných účetními machinacemi ke škodě socialistické organizace, v níž byl zaměstnán, použil též na úplatky v souvislosti s obstaráváním nedostatkového materiálu a motorového vozidla pro socialistickou organizaci a celou činnost obviněného kvalifikovaly jen jako rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. b/ odst. 4, tr. zák. Teprve po zrušení odsuzujícího rozsudku Nejvyšším soudem ČSSR v řízení o stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud ČSR uznal obviněného vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. b/, c/ tr. zák. a trestnými činy porušování povinnosti při nakládání s finančními nebo hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. a podplácení podle § 161 odst. 1 tr. zák. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR bylo uveřejněno pod č. 33/1971 sb. rozh. tr.).

Stejného pochybení se dopustily i krajský soud v Košicích ve věci sp. zn. 5 T 23/70 a Nejvyšší soud SSR (1 To 14/71), který v této věci rozhodoval jako soud odvolací.

Naproti tomu krajský soud v Ústí nad Labem posuzuje správně tyto případy jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními nebo hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. v souběhu s trestným činem podplácení podle § 161 tr. zák.

Někdy se vykládá úzce i pojem „odpovědný hospodářský pracovník“ v ustanovení § 127 tr. zák. Podle cit. stanoviska Nejvyššího soudu č. St 4/65 (str. 9 – 10) „odpovědnými hospodářskými pracovníky jsou jak veřejní činitelé (srov. § 131 tr. zák.), tak jiní pracovníci, pokud z titulu svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce anebo na základě pověření (třebas ad hoc) odpovídají za splnění byť i dílčího hospodářského úkolu socialistické organizace nebo její složky“. Nevyžaduje se proto, aby šlo o vedoucího nebo řídícího pracovníka na určitém úseku, nýbrž to může být i řadový pracovník, kterému jsou svěřeny takové hospodářské úkoly (nebo úkony), s nimiž jsou spojeny určité dispozice s finančními nebo hmotnými prostředky vlastní nebo jiné socialistické organizace. Může to tedy být např. i fakturant, mzdový účetní, skladník, nákupčí apod., s jejichž hospodářskými úkony jsou spojeny vytváření finančních fondů socialistické organizace nebo přesuny finančních nebo hmotných prostředků z jedné socialistické organizace do jiné apod. Nejsou proto správné tendence nepokládat tyto pracovníky za odpovědné hospodářské pracovníky ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák.

Např. Nejvyšší soud ČSR (4 To 1/72) ve věci krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 1 T 41/71 vyslovil právní názor, že odpovědným hospodářským pracovníkem ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák. je jen obžalovaný A., který vykonával funkci samostatného vedoucího pracovní skupiny provádějící natěračské a jiné práce a který byl v rámci této funkce povinen řídit práce skupiny, ověřovat správnost pracovních výkazů, vystavovat podklady pro fakturaci, vybavovat reklamace, provádět nákup potřebného materiálu atd., a nikoliv též obžalovaný B., který měl pouze za úkol provádět fakturaci provedených prací na podkladě dokladů vystavených obžalovaným A.

Ve věci 1 T 1/71 krajského soudu v Bratislavě byl obžalovaný S. B., realizační technik n. p. Slovnaft v Bratislavě, provoz aplikačního servisu polyetylénu, uznán vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. b/,

odst. 4 tr. zák. proto, že při obstarávání různých materiálů, zařízení a prací pro n. p. Slovaft prostřednictvím n. p. Klenoty v Bratislavě a přidružené výroby Tělovýchovné jednoty Dunaj v Bratislavě vystavoval fingované faktury a tak se obohatil o 302 229 Kčs. Klenoty n. p. v Bratislavě a TJ Dunaj v Bratislavě se současně neoprávněně obohatily o částky 122 912 Kčs, resp. 34 756,20 Kčs. Pokud jde o odčerpání těchto částek z účtu n. p. Slovaft ve prospěch uvedených socialistických organizací, krajský soud nepodřadil jednání obžalovaného S. B. pod skutkovou podstatu žádného trestného činu (v rozporu s tím je však uvedl ve skutkové větě výroku o vině) s odůvodněním, že o rozkrádání nejde, poněvadž tyto peníze neopustily sféru socialistického vlastnictví a o trestný čin podle § 127 odst. 1, 3 tr. zák. nejde proto, že obžalovaný S. B. nebyl odpovědným hospodářským pracovníkem. Odkazuje přitom pouze na organizační řád podniku a výpovědi nadřízených obžalovaného S. B. k pracovní náplni funkce realizačního technika. Krajský soud však již nevzal v úvahu, že obžalovaný nakupoval různé výrobní zařízení a obstarával provedení různých prací z pověření příslušných vedoucích pracovníků a nezkoumal obsah tohoto pověření. S právním názorem krajského soudu se ztotožnil i Nejvyšší soud SSR (1 To 163/71).

Jednání pachatelů záležející v neoprávněném obohacení jedné socialistické organizace na úkor jiné socialistické organizace, které se nepodřazuje pod ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. jen pro nedostatek znaku „odpovědný hospodářský pracovník“, se pak v praxi soudů neposuzuje jednotně.

Nejvyšší soud ČSR v již uvedené věci 4 To 1/72 vyslovil právní názor, že takové jednání zakládá skutkovou podstatu trestného činu porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 tr. zák. Naproti tomu Nejvyšší soud SSR ve shora uvedené věci 1 To 163/71 souhlasil s právním názorem krajského soudu v Bratislavě, který nepovažoval takové jednání za trestné, avšak ve věci 2 Tz 109/71 (která ovšem nepatřila do věcné příslušnosti krajského soudu jako soudu prvního stupně) vyslovil právní názor, že i ohledně částky, která při přefakturaci připadla socialistické organizaci a nebyla vyplacena ve formě mzdy jednotlivcům za vykázanou, ale nevykonanou práci, jde o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. Za správný je třeba považovat právní názor Nejvyššího soudu ČSR. Tak se také uvedená činnost pachatelů nejčastěji posuzuje. Ne vždy se ovšem zkoumá, zda je naplněn i znak porušení nebo nesplnění důležité povinnosti zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce ve smyslu § 129 tr. zák.

K neodůvodněnému zužujícímu výkladu a používání ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. dochází i v těch případech, kdy v souvislosti s rozkrádáním majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. pomocí různých účetních a jiných hospodářských machinací (zejména přefakturací, vykazováním neexistujících pracovníků ve mzdových podkladech aj.) dochází i k neoprávněným přesunům finančních nebo jiných prostředků mezi socialistickými organizacemi. Jednání pachatelů se někdy posuzuje jako rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. i ve vztahu k těm částkám, o které se obohatila jedna socialistická organizace na úkor jiné socialistické organizace.

Stalo se tak např. ve věci 5 T 15/70 krajského soudu v Košicích, v níž rozhodoval i Nejvyšší soud SSR jako soud odvolací (1 To 75/71; Nejvyšší soud ČSSR [2 Tz 3/71](#)).

Otázku právního posuzování případů tohoto druhu řešilo již cit. stanovisko Nejvyššího soudu č. St 4/65 (srov. též rozh. č. 3/1972 Sb. rozh. tr.), a to v tom smyslu, že v rozsahu, v jakém byly zabezpečeny neoprávněné výhody socialistické organizaci nebo její složce, jde o trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními nebo hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. a v rozsahu, v jakém došlo k obohacení pachatele nebo jiného jednotlivce, jde zpravidla o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák.

Někdy se však vyskytují i opačná pochybení, jestliže se trestná činnost, která má již prvky parazitního charakteru, posuzuje jen jako porušování hospodářské kázně.

Např. krajský soud v Banské Bystrici ve věci sp. zn. 1 T 9/71 zřejmě nesprávně kvalifikoval trestnou činnost obviněného F. Š. jen jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 a 3 tr. zák. Obviněný F. Š. jako předseda JZD Nové Vestenice na žádost obviněného O. P., vedoucího přidružené výroby JZD Jacovce, vyplatil z prostředků JZD Nové Vestenice 80 000 Kčs za to, a že obviněný O. P. za pomoci obviněného V. Č., vedoucího přidružené výroby JZD Nitrica, zprostředkoval odstoupení zakázky na natěračské práce, které měla provádět přidružená výroba JZD Nitrica, ve prospěch přidružené výroby JZD Nové Vestenice. Obviněný O. P. z uvedené částky přenechal 10 000 Kčs obviněnému F. Š., 30 000 Kčs obviněnému V. Č. a 40 000 Kčs si ponechal. Trestná činnost obviněného O. P. byla kvalifikována jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. c/ tr. zák. a trestná činnost obviněného V. Č. jako trestný čin podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. a/ tr. zák.

V citovaném stanovisku Nejvyššího soudu č. St 4/65 (str. 31 - 32) se v souvislosti s výkladem ustanovení § 127 odst. 2 tr. zák. uvádí, že materiálnímu pojetí tohoto ustanovení odpovídá trestní postih pouze závažných případů porušování hospodářské kázně v oblasti mzdové politiky při způsobené škodě převyšující 5000 Kčs. Soudní praxe se v tomto směru cit. stanoviskem vždy neřídí.

Např. ve věci krajského soudu v Brně sp. zn. 2 T 10/71 Nejvyšší soud ČSR (6 To 10/72) vyslovil právní názor, že proplacení částky 1000 Kčs inž. K. za práce vykonané ve prospěch poškozené socialistické organizace bude nutno posoudit jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 2 tr. zák., jestliže se zjistí, že odměna za poskytnutou práci je nepřiměřená.

Správné rozlišování pouhého porušování hospodářské kázně od rozkrádání a jiných forem trestné činnosti parazitního charakteru v případech, kdy jde o obojí druh trestné činnosti, má nezřídka podstatný význam pro kvalifikaci (např. z hlediska naplnění znaků „značná škoda“ ve smyslu § 132 odst. 2 písm. c/ tr. zák. nebo „škoda velkého rozsahu“ ve smyslu § 132 odst. 4 tr. zák.), a tím i pro určení trestní sazby, která je základem výměry přiměřeného trestu. Někdy má význam i pro určení věcné příslušnosti soudu.

K nedostatkům nikoli jen ojedinělým dochází též při posuzování trestné činnosti osob, které po předcházející dohodě převádějí na sebe nebo na jiného věci odcizené z majetku v socialistickém vlastnictví. Společenská nebezpečnost trestné činnosti těchto osob není použitou kvalifikací vždy správně vystižena. Tato problematika byla již v judikatuře řešena (srov. zejména rozh. 45/1963 sb. rozh. tr. a rozbor a zhodnocení rozhodování soudů o trestných činech rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. čj. Prz 18/67 Nejvyššího soudu) v tom smyslu, že podle ustanovení § 134 tr. zák. o podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví je možno posoudit jen činnost navazující na rozkrádání, kterému nepředcházela dohoda (třebas mlčky uzavřená) mezi rozkrádačem a podílníkem, že podílník po odcizení věci převede ji na sebe nebo na jiného. Dohoda nebo slib, jímž pachatel předem zajišťuje rozkrádači rychlý odbyt rozkradeného zboží nebo jiných věcí a jejich bezpečné realizování, popř. soustavné, postupné a předem dohodnuté přebírání rozkradených věcí, které umožňuje další pokračování v rozkrádání, je třeba kvalifikovat jako pomoc k trestnému činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 10 odst. 1 písm. c/, § 132 tr. zák.

Ve věci 4 T 22/70 krajského soudu v Košicích prokurátor kvalifikoval v obžalobě činnost překupníků J. M., který v mnoha případech a po předcházející dohodě převzal plech odcizený z n. p. VSŽ Košice a pak jej dále prodával, jako trestný čin spekulace podle § 117 tr. zák. Krajský soud v usnesení o přijetí obžaloby sice obžalovaného J. M. upozornil na možnost přísnějšího posouzení jeho trestné činnosti jako účastenství na trestném činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, ale nakonec uznal tohoto obžalovaného vinným toliko trestným činem podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 tr. zák. Nejvyšší soud SSR musel z tohoto důvodu rozsudek krajského soudu ohledně tohoto obžalovaného zrušit a věc vrátit krajskému soudu k novému pojednání a rozhodnutí.

U těchto překupníků je nutno uvažovat především o některé formě trestné činnosti proti majetku v socialistickém vlastnictví (např. účastenství na rozkrádání, podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví). Teprve pak lze uvažovat, zda se při převádění věcí pocházejících z majetku v socialistickém vlastnictví nedopustili i další trestné činnosti, např. spekulace podle § 117 tr. zák., zneužívání socialistického podnikání podle § 120 tr. zák. apod.

Nesprávně postupovaly krajský soud v Bratislavě (1 T 21/71) a Nejvyšší soud SSR (1 To 18/72) při právním posouzení trestné činnosti obžalovaných M. G. a J. U., kteří po předcházející dohodě s V. I. a M. N. odkoupili od nich 473 kg rtuti, sám M. G. kromě toho dalších 159 kg rtuti a sám J. U. kromě toho dalších 277 kg rtuti, kterou V. I. a M. N. s dalšími společníky odcizili z n. p. Duslo Šála. Odkoupenou rtuť pak prostřednictvím obviněného M. G. vyváželi do Rakouska a tam zpeněžovali. Obžalovaní M. G. a J. U. získali touto trestnou činností společně 70 950 Kčs, sám M. G. dalších nejméně 10 950 Kčs a sám J. U. dalších nejméně 30 000 Kčs. Část rtuti byla kromě toho v trestním řízení zajištěna, když ji pachatelé již nestačili vyvézt do Rakouska. Soudy (v souladu s obžalobou) kvalifikovaly tuto trestnou činnost obžalovaných M. G. a J. U. jen jako trestný čin spekulace podle § 117 odst. 1, 2 písm. b, c) tr. zák. a návod k trestnému činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 10 odst. 1 písm. b/, § 124 odst. 1, 2, písm. b/ tr. zák. Ve skutečnosti šlo u obou především o pomoc k trestnému činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 10 odst. 1 písm. c/, § 132 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. b/, odst. 4 tr. zák., když bylo v trestním řízení prokázáno, že obžalovaný V. I. se s obžalovaným M. G. (který je jeho příbuzným) napřed radil o možnostech odbytu a zpeněžení rtuti, a teprve když obžalovaný M. G. našel způsob, jak rtuť vyvézt do Rakouska, začal obžalovaný V. I. se svými společníky rtuť rozkrádat. O této skutečnosti se zmiňuje ve svém rozsudku jen krajský soud, aniž však z ní vyvodil potřebné právní závěry. Též jako trestný čin spekulace podle § 117 tr. zák. by pak mohla být tato trestná činnost posouzena jen tehdy, kdyby byli pachatelé

hromaděním a zpeněžováním rozkradené rtuti získali další dodatečný zisk přesahující zisk plynoucí z pouhého zpeněžování (i když realizovaného řetězem převodů rtuti z osoby na osobu) rozkradené rtuti (srov. k tomu zejména č. 6/1959 sb. rozh. tr.). Nesprávná právní kvalifikace neměla vliv jen na výměru trestů uložených těmto obžalovaným, ale též na výrok o náhradě škody, když obžalovaný M. G. a J. U. nebyli k náhradě škody vůbec zavázáni, ačkoliv zůstalo v jejich rukou víc než 100 000 Kčs za rozkradenou rtuť.

Ve věci krajského soudu v Bánské Bystrici sp. zn. 8 T 42/71 Nejvyšší soud SSR (2 To 20/72) posoudil činnost překupníků J. N. a A. G. vedle účastenství (u J. N. pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c/ tr. zák., u A. G. návodu podle § 10 odst. 1 písm. b/ tr. zák.) na rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a/, odst. 4 tr. zák. též jako trestný čin spekulace podle § 117 odst. 1, 2 písm. b, c) tr. zák. jejich trestná činnost záležela v tom, že po předcházející dohodě (obv. A. G. po předcházejícím navedení) s obviněným I. G. převzali od něho 689 kg rtuti v ceně 310 661 Kčs, kterou obviněný I. G. spolu s dalšími osobami odcizil z n. p. Chemické závody WP Nováky a z které obviněný J. N. 440,5 kg vyvezl do Rakouska a tam pod její skutečnou cenou zpeněžil. Jako souběh trestných činů rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. a spekulace podle § 117 tr. zák. posoudil Nejvyšší soud SSR i činnost pachatelů, kteří rtuť z n. p. CHZWP Nováky rozkrádali a hluboko pod její skutečnou cenu odprodávali uvedeným překupníkům.

Účastník na trestném činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 10 odst. 1, § 132 tr. zák., který ukryje nebo na sebe nebo na jiného převede věc tímto trestným činem získanou, se nemůže současně dopustit trestného činu podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 tr. zák. (srov. rozh. č. 50/1972 sb. rozh. tr.).

Nesprávně proto kvalifikoval krajský soud v Bánské Bystrici ve věci sp. zn. 8 T 12/71 trestnou činnost obviněného A. M., který navedl další dva obviněné, aby odcizili ze Závodu SNP v Žiari nad Hronom 56 kg rtuti v ceně 28 112 Kčs a tu pak od nich odkoupil, jednak jako návod k trestnému činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 10 odst. 1 písm. b/, § 132 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. c/ tr. zák., jednak jako trestný čin podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. b/ tr. zák.

V rozhodování soudů o trestech nebyly zjištěny závažnější nedostatky. Za trestnou činnost tohoto druhu se zpravidla ukládají dlouhodobé nepodmíněné tresty odnětí svobody v rámci zákonné trestní sazby (často jde o trestní sazbu podle § 132 odst. 4 tr. zák.), které v celku odpovídají zákonným hlediskům rozhodným pro výměru trestu. Jsou to převážně tresty v dolní polovině zákonné trestní sazby stanovené v § 132 odst. 4 tr. zák. (tj. 8 až 15 let). Tresty uložené v horní polovině této trestní sazby jsou spíše výjimečné a vyskytují se jen v případech, kdy způsobená škoda značně převýšila hranici škody velkého rozsahu, nebo v případech, kdy pachatelem byl zvláště nebezpečný recidivista.

V odvolacím řízení dochází ke změně trestu zpravidla jen v souvislosti se změnou, byť částečnou, výroku o vině (zhruba ve stejném poměru byly odvolacími soudy tresty zpřísněny a zmírněny). To také svědčí o tom, že krajské soudy zpravidla dbají při ukládání trestu všech zákonných hledisek. Někdy však neodpovídá požadavkům zákona odůvodnění výroku o trestu. Zjišťují a vyjmenovávají se sice všechny okolnosti, které jsou potřebné pro rozhodování o trestu, ale nehodnotí se jejich váha a význam pro výměru trestu.

Vedle trestu odnětí svobody se častěji ukládá jen trest zákazu činnosti. Majetkové tresty (trest peněžitý, trest propadnutí majetku), byť by se vzhledem k povaze trestné činnosti mohlo zdát, že by měly být ukládány častěji, jsou spíše výjimkou se zřetelem k tomu, že pachatelé jsou zpravidla zavazováni k vysokým náhradám škody, které by se staly nedobytnými, kdyby se uložil a realizoval trest majetkové povahy.

Zřejmě nesprávně byl uložen trest propadnutí věci podle § 55 tr. zák. ve věci městského soudu v Praze sp. zn. 1 T 25/71. Obžalovaný inž. J. T. byl v této trestné věci uznán vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a/ tr. zák. a pokusem trestného činu padělání a pozměňování peněz podle § 8 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zák. proto, že odcizil na svém pracovišti různé nářadí, barvy, barevné kovy a jiný materiál v ceně nejméně 1759 Kčs a použil jej k pokusům a zhotovení padělků 25 a 50haléřových a 3 a 5korunových mincí v úmyslu rozšiřovat je jako pravé. Kromě trestu odnětí svobody uložil městský soud obviněnému podle § 55 odst. 1 písm. a/ tr. zák. i trest propadnutí zajištěných věcí. Ve výroku ani v odůvodnění rozsudku nejsou však propadlé věci jmenovitě uvedeny a kromě toho je výrok o uložení tohoto trestu v rozporu s ustanovením § 55 odst. 2 tr. zák., když zajištěné věci byly z valné části obviněným odcizeny z pracoviště a nenáležely tedy pachateli.

b) Trestné činy proti životu a zdraví

Za trestné činy proti životu a zdraví bylo v II. pololetí 1971 odsouzeno krajskými soudy jako soudy prvního stupně 72 osob, tj. 21,4 %, v I. pololetí 1972 pak 85 osob, tj. 38,6 % z celkového počtu osob odsouzených těmito soudy. V obou zkoumaných obdobích bylo tedy odsouzeno za tyto trestné činy

celkem 157 osob (28,2 %), tj. téměř jedna třetina z celkového počtu osob odsouzených krajskými soudy. Zhruba v 70 z tohoto počtu šlo o pachatele trestného činu vraždy nebo pokusu vraždy, zbytek pak jsou pachatelé trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 tr. zák., popř. podle § 221 odst. 1, 3, 4 tr. zák. (po změně kvalifikace v hlavním líčení).

K charakteristice trestných činů vraždy (z hlediska způsobu provedení činu, jeho následků a předmětů útoku):

K spáchání trestných činů vraždy bylo zpravidla použito různých nástrojů, které byly pro pachatele snadno dosažitelné. Většinou šlo o nástroje bodné, řezné či sečné (nože, dýky, sekery) nebo tupé předměty a v několika případech o střelné zbraně. Ojedinele byl tento trestný čin spáchán pomocí svítiplynu nebo elektrického proudu. Jinak byly oběti usmrceny zadušením či zardoušením. Použití toxických prostředků se nevyskytlo. Útoky se často vyznačovaly velkou intenzitou a surovostí, čímž lze vysvětlit, že zhruba z dvou třetin šlo o vraždy dokonané.

Pachatel usmrtil těhotnou milenku tím způsobem, že ji nejprve rdousil, až upadla do bezvědomí, pak jí utáhl kolem krku kožený řemínek, nato ji položil na železniční trať a nechal ji přejet vlakem.

Mlad. pachatel po neúspěšném pokusu o znásilnění 78leté stařeny odvedl ji k vodní strouze, kde kolenně tlačil její obličej do bláta s vodou tak dlouho, až se stařena zadusila. Potom na ní vykonal soulož a odcizil jí z kapsy peníze.

Pachatel vnikl násilím do bytu své bývalé manželky a v přítomnosti její nedospělé dcery a sestry jí zasadil dýkou 20 bodných a bodnořezných ran do trupu a tak ji usmrtil.

Pachatel usmrtil svou manželku třemi bodnými ranami nožem, z nichž jedna zasáhla srdeční komoru. Potom v úmyslu usmrtit také své dvě děti bodl několikrát nožem do zad jedenáctiletou dceru a šestiletého syna pořezal na krku, a když se nůž ohnul, ještě obě děti škrtil. Nepodařilo se mu však děti usmrtit, poněvadž se mu již nedostávalo sil, zejména psychických.

Ojedinelý způsob provedení trestného činu vraždy spočíval v tom, že pachatel do zásuvky o napětí 220 V zapojil izolovaný drát, jehož konce opatřené destičkami přiložil na ruce a spánky své manželky. Usmrcenou pak položil do vany a polil ji horkou vodou, aby zakryl stopy po popálení elektrickým proudem.

K motivaci trestných činů vraždy:

Početně převažují případy, v nichž motivace tohoto trestného činu nebo jeho pokusu měla podklad v rodinných poměrech a vztazích (rodinné rozvraty, krizové situace, resp. konfliktní vztahy mezi manžely, druhem a družkou, mezi rodiči a dětmi). Spáchání útoku bylo často podmíněno též psychickými poruchami pachatelů.

Pachatel trpící explozivní psychopatií se zvýšenou vznětlivostí a sklonem k agresivnímu jednání při hádce s manželkou, s níž žil v neurovaných poměrech, reagoval na provokační chování manželky tak, že ji bodl kuchyňským nožem do srdce.

Obviněná usmrcením svého manžela řešila pro ni bezvýhodnou situaci, když manžel - notorický alkoholik - s ní zle nakládal.

Pachatel usmrtil svou manželku, když došlo k rozvratu manželství v důsledku toho, že ta špatně zacházela s dcerou pachatele z jeho prvního manželství.

V jiném případě pachatelka naopak usmrtila svou spící dceru svítiplynem proto, že druh pachatelky měl k její dceři negativní vztah.

Snaha řešit rodinné problémy byla motivací činu pachatelky, která zardousila své jednoapůlroční dítě.

V počtu podstatně menším se vyskytly vraždy se sexuální nebo sexuálně patologickou motivací anebo vraždy motivované ziskuchtivostí (loupežné vraždy), žárlivostí, strachem z vyzrazení trestné činnosti nebo pomstychtivostí.

Pachatel přepadl 71letou ženu, usmrtil ji údery holí do hlavy a pak na ní vykonal soulož.

Mlad. pachatel po neúspěšném pokusu o znásilnění 78leté ženy tuto ženu usmrtil a pak na ní vykonal soulož.

Pachatel při souloži s 66letou důchodkyní tuto ženu usmrtil bodáním kuchyňským nožem do krku a prsou.

Pachatel při pohlavním styku s homosexuálně založeným spoluzaměstnancem tohoto muže uskrtil, aby se zmocnil jeho peněz.

Pachatel vnikl násilím do domku 90leté stařeny s úmyslem odcizit peníze, a když byl stařenou překvapen, omráčil ji úderem do hlavy a vykonal na ní soulož; když se stařena probírala k vědomí, usmrtil ji ze strachu před vyzrazením.

Pachatel v důsledku stupňující se žárlivosti podezíral manželku z nevěry, a proto ji usmrtil a současně se pokusil usmrtit i své dvě děti.

Pachatel krátce po rozvedení jeho manželství ze žárlivosti a z pomsty usmrtil svou bývalou manželku.

V některých případech byly trestné činy spáchány z malicherných příčin (nedorozumění, hádka, spor), když k spáchání činu přispělo zpravidla agresivní založení pachatele ve spojení s vlivem alkoholu.

Pachatel po předchozí hádce s jiným občanem v hostinci při cestě z hostince jej usmrtil bodnými ranami řeznickým nožem.

Pachatel usmrtil bodnou ranou občana, s kterým měl předtím v hostinci nedorozumění, při němž občan uhodil pachatele do obličeje.

Pachatel spolu se svým 14letým synem odcizil z kravína JRD pytel šrotu, který sám odnesl domů. Když se syn dlouho nevracel, pachatel se domníval, že syn byl přistižen nočním strážným. Vzal si kuchyňský nůž a sekeru a vešel do kravína, kde usmrtil strážného tak, že mu probodl srdce.

Pachateli trestných činů vraždy, resp. pokusů vražd byly převážně osoby ve věku mezi 19 až 35 lety, v několika případech dokonce mladiství. Téměř polovina pachatelů byla již dříve trestána pro různé delikty. Šlo velmi často o osoby s nižší inteligencí, primitivní, citově oploštělé s psychickými defekty. Jen v ojedinělých případech bylo spáchání trestného činu předem rozváženo a promyšleno. Mezi pachateli vražd figuruje i několik žen. Předmětem útoků byli většinou příslušníci rodin pachatelů (děti, matka, otec, manžel, manželka), v ostatních případech pak osoby bez příbuzenského vztahu k pachateli, nejčastěji starší ženy. Ve více než jedné třetině případů byly vraždy (pokusy) spáchány v přímé souvislosti s požitím alkoholických nápojů.

Způsob provedení trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák., jejich následky a pohnutky, byly vcelku obdobné jako u trestných činů vražd. Také o pachatelích těchto trestných činů a vlivu alkoholu na jejich spáchání platí v podstatě totéž, co bylo uvedeno u pachatelů trestných činů vraždy. Jeden z pachatelů trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. byl posuzován jako zvláště nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 písm. b) tr. zák.

K ilustraci charakteru těchto trestných činů, způsobu jejich provedení, jejich následků a motivaci je možno uvést některé případy:

Pachatelka po nadávkách a urážkách ze strany jejího manžela, který ji již předtím v opilosti často bil, při hádce s ním uchopila nůž, který byl po ruce, a bodla jím manžela do břicha tak, že mu způsobila proděravění dutiny břišní a stěny žaludku s následným krvácením, v důsledku toho se u poškozeného vyvinul šokový stav se ztrátou krve, který vedl bezprostředně k jeho smrti.

Pachatel v opilém stavu zbil holí svou manželku po hlavě a jiných částech těla tak, že na místě zemřela.

Pachatel v podnapilém stavu v noci vnikl přes balkónové okno do ložnice své bývalé milenky. Když zjistil, že se u ní nachází neznámý muž, bodl ji kuchyňským nožem do pravé přední části hrudníku. Tím jí způsobil přeřezání vnitrohruční tepny s následným zakrvácením hrudního vaku a těžký šok z vykrvácení.

Pachatel v podnapilém stavu zastavil na cestě před vinárnou občana, který vyšel z vinárny, a po krátké hádce, k níž mezi oběma došlo, vytáhl nožik a bodl jím občana do levé strany krku tak, že mu přefal tepnu. Poškozený na místě zemřel.

Pachatel v podnapilém stavu se setkal na chodbě hostince s jiným občanem, který byl rovněž v podnapilém stavu, a uhodil pachatele do obličeje. Když pak občan odcházel z restaurace, pachatel, chtěje se mu pomstít, vyběhl za ním a nožem s vysouvacím ostřím jej bodl ze zadu do pravé strany zad. Poškozený po několika krocích padl na zem mrtev v důsledku zakrvácení a vdechnutí krve ze způsobeného poranění.

Pachatel v hostinci při rvačce udeřil jiného občana do hlavy dřevěnou nohou od stolu a způsobil mu tím zlomeninu lebky s vnitřním

krvácením a následnou smrtí. Tento čin spáchal poté, když byl napaden jiným občanem a bylo mu roztrženo sako.

Zjišťování skutečného stavu věci, výklad a aplikace hmotně právních ustanovení:

Pokud jde o trestné činy vraždy podle § 219 tr. zák. a trestné činy ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák., byly okolnosti důležité z hlediska posouzení, zda jsou naplněny objektivní zákonné znaky těchto trestných činů, zpravidla dostatečně objasňovány již v přípravném řízení. Za účelem zjištění skutečného stavu věci byly nejen podrobně vyslýcháni obvinění i svědci, nýbrž byly zajišťovány a prováděny i jiné potřebné a dostupné důkazy (např. použité nástroje, krevní skvrny, stopy zanechané pachatelem, znalecké expertizy o mechanismu poranění a jeho povaze, resp. příčinách smrti poškozeného apod.). Tam, kde pro to byly podmínky, konala se i rekonstrukce činu.

Z některých případů, v nichž věc byla po předběžném projednání obžaloby vrácena prokurátoru k došetření nebo trestní stíhání zastaveno, vyplývá, že v přípravném řízení nebyly provedeny důkazy, které by ve spojení s ostatními důkazními prostředky mohly být spolehlivým podkladem pro zjištění, zda obviněný je pachatelem stíhaného skutku, kvalifikovaného jako trestný čin vraždy (1 T 12/70 kr. s. Bratislava). V jiných případech si orgány vyšetřování neprověřily potřebnost zkoumání duševního stavu obviněného a v důsledku toho neprovedly důkazy znaleckým posudkem z oboru psychiatrie, ačkoli byl nutný, nebo nebyl vyžádán posudek znalce o charakteru způsobeného poranění a jeho následcích (1 T 46/71 kr. s. Bratislava).

Soudům nečiní zpravidla potíže hodnocení a posuzování okolností důležitých z hlediska objektivní stránky trestného činu vraždy, resp. trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 tr. zák., včetně otázky příčinné souvislosti. Pochybení v tomto směru jsou jen ojedinělá.

Např. ve věci 2 T 5/71 kr. s. Brno obvinění společně napadli a zbili J. P. tak, že utrpěl zlomení štítné chrupavky a rozlámání obličejových kostí. Krajský soud dospěl k závěru, že jednání obviněných naplňuje znaky trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák., aniž se zabýval otázkou, o jaký druh těžké újmy na zdraví ve smyslu § 89 odst. 6 tr. zák. šlo a spokojil se jen konstatováním, že znalec považoval zranění poškozeného za těžké.

Důkladněji je objasňována motivace trestného činu. Závažnější nedostatky a problémy se vyskytují při zjišťování a hodnocení okolností významných z hlediska zavinění pachatelů těchto trestných činů a při odůvodňování učiněných závěrů. Bylo tomu tak zejména v případech, kdy provedené důkazy neumožňovaly závěr, že pachatel jednal v přímém úmyslu způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt jiného, a kdy tedy bylo nutno zkoumat, zda z hlediska zavinění tohoto následku není dán úmysl eventuální nebo dokonce jen nedbalost. Obtíže vyplývají z toho, že jde o dokazování a hodnocení skutečností vnitřního života pachatele, které jiné osoby nemohou pozorovat, takže přímým důkazem může být jen doznání pachatele a jinak je lze zpravidla dokazovat jen nepřímou z okolností objektivní povahy, z kterých se podle zásad správného myšlení a uvažování dá usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení zájmu chráněného trestním zákonem. Soudy většinou zjišťují a hodnotí okolnosti prokazující vědomí pachatele o možnosti způsobení následku, což je pro obě naposled uvedené formy zavinění společné. Přitom správně vycházejí z celkové vyspělosti pachatele, z charakteru použitého nástroje ve spojení s tím, proti které části těla byl útok veden a s jakou intenzitou. Chybují však při dokazování a posuzování volní stránky eventuálního úmyslu (srozumění s následkem pro případ, že nastane) nebo toho, že pachatel bez přiměřených důvodů spoléhala, že jistěné nedostatky v této oblasti jsou různého druhu. Spočívají předně v tom, že nejsou prováděny všechny dostupné důkazy k objasnění konkrétních okolností, za nichž byl čin spáchán; tyto důkazy jsou důležité pro posouzení subjektivní stránky činu.

K nejčastějším pochybením dochází zvláště v případech, v nichž vina obviněného je posuzována z hlediska ustanovení § 222 odst. 1, 2 tr. zák. Soudy někdy nerozlišují náležitě formy zavinění ve vztahu k následku uvedenému v § 222 odst. 1 tr. zák. a k těžšímu následku ve smyslu odst. 2 cit. ustanovení a tím méně se zabývají jednotlivými složkami zavinění. Nehodnotí správně okolnosti

rozhodné z hlediska té či oné formy zavinění a své závěry buď vůbec neodůvodňují, nebo je odůvodňují nepřesvědčivě.

Ve věci 4 T 36/71 kr. s. Košice byl mlad. obviněný (15letý) uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. proto, že po nedorozumění s poškozeným M. CH. se dal před ním na útěk, a když poškozený mladistvého obviněného pronásledoval, obviněný vytáhl z kapsy větrovky kuchyňský nůž (s čepelí dlouhou 9,5 cm) a bodl jím poškozeného do hrudníku tak, že zasáhl srdce. V důsledku toho poškozený krátce poté skonal.

Krajský soud při zjišťování viny mladistvého vycházel z výpovědi mladistvého s tou výhradou, že podle znaleckého posudku poranění poškozeného mohlo být způsobeno při běhu jen tehdy, kdyby se poškozený nacházel po pravé straně utíkajícího mladistvého a v okamžiku bodnutí byl silně předkloněn. Na základě toho krajský soud vzal za zjištěno, že mladistvý věděl, že poškozený v okamžiku, kdy mladistvý se ohnal nožem, se nachází v jeho bezprostřední blízkosti a vyvodil z toho nepřímý úmysl způsobit poškozenému těžkou újmu na zdraví. Uvedl, že mladistvý se zřetelem na svůj věk a inteligenci věděl, že bodnutí kuchyňským nožem může mít za následek těžké zranění poškozeného a pro případ, že ho bude mít, byl s tím srozuměn, neboť následky jeho jednání mu byly lhostejné.

Složku vědomosti mohl krajský soud dovodit z charakteru použitého nástroje a z celkové vyspělosti mladistvého a jeho životních zkušeností, které postačovaly k tomu, aby bylo možno učinit závěr, že i patnáctiletý pachatel ví, že bodnutí kuchyňským nožem může způsobit těžké ublížení na zdraví. Složka volní (srozumění s tímto následkem) však nebyla odůvodněna provedenými důkazy a krajský soud ani neuvedl, o jaké důkazy a zjištění se při tomto svém závěru opíral. Ze spisu je totiž zřejmé, že mladistvý byl následkem svého jednání šokován a nešťasten a že jde jinak o slušného i tichého chlapce; tyto okolnosti srozumění s takovým následkem spíše vylučují. Krajský soud se nevypořádal ani s tím, že mladistvý jednal v obraně, v afektu strachu, neuváženě a nepromyšleně.

Pokud jde o způsobení těžšího následku (smrti), krajský soud subjektivní stránku ve vztahu k tomu následku vůbec nijak neodůvodnil. Toliko vyloučil úmysl a jen z pouhé existence následku uznal kvalifikaci podle odst. 2 § 222 tr. zák.

Pochybení tohoto druhu nejsou ojedinělá.

Ve věci 3 T 15/71 kr. s. Košice byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. za to, že ve svém bytě v opilém stavu z nejištěných pohnutek zbil holí svoji manželku po hlavě a jiných částech těla tak, že na místě zemřela.

Subjektivní stránku odůvodnil krajský soud takto: „Výsledky provedeného dokazování bylo prokázáno, že útok použitým předmětem byl proveden poměrně s velkou intenzitou, s to na takové části těla poškozené, jako je hlava, kde jsou umístěny orgány důležité pro život člověka. Proto vzhledem k povaze použité zbraně a způsobu, jakým byl čin spáchán, je nutno v jednání obviněného spatřovat naplnění znaků trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. ... Způsob jednání obviněného prokazuje, že obviněný věděl, že takovýto následek způsobit může a byl s tím srozuměn... Ježto jednáním obviněného byla způsobena smrt, je tím dáno i jeho zavinění k výsledku, který v tomto případě nastal. Svým jednáním obviněný naplnil proto všechny znaky trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák.“

Krajský soud jednak neuvedl důkazy nebo okolnosti, z nichž vyvodil srozumění obviněného se způsobením těžké újmy na zdraví, přičemž jeho všeobecné úvahy by nasvědčovaly i srozumění s následkem smrti (... jestliže bil poškozenou do hlavy, kde jsou uloženy orgány důležité pro život...). Jednak jeho úvahy jsou vadné v tom, že z pouhé objektivní existence těžšího následku vyvozuje již i zavinění obviněného za těžší následek.

S tímto nesprávným a nedostatečným odůvodněním subjektivní stránky se ztotožnil i Nejvyšší soud SSR, který usnesením sp. zn. 1 To 90/71 zamítl odvolání prokurátora i obviněného. Z hlediska subjektivní stránky i Nejvyšší soud SSR zjistil nepřímý úmysl obviněného ve vztahu k následku uvedenému v § 222 odst. 1 tr. zák., a pokud jde o těžší následek ve smyslu § 222 odst. 2 tr. zák. uvedl: „Ježto však výlučně jeho uvedeným jednáním v důsledku zjištěných poranění nastala smrt M. F., správně byl posouzen i podle odst. 2 § 222 tr. zák.“. Tím je sice odůvodňována příčinná souvislost mezi jednáním obviněného a těžším následkem, nikoli však zavinění (§ 6 písm. a/ tr. zák.) obviněného ve vztahu k tomuto těžšímu následku.

Obdobně nesprávně bylo zavinění těžšího následku ve smyslu § 222 odst. 2 tr. zák. ztotožněno s příčinným vztahem ve věci 2 T 5/71 kr. s. v Brně, v níž obvinění byli uznáni vinnými trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. Pokud jde o těžší následek, tj. smrt poškozeného, krajský soud uvedl, že zjišťoval u každého z obviněných zavinění k tomuto těžšímu následku a dospěl k závěru, že mezi jednáním všech obviněných a smrtí poškozeného je příčinná souvislost, a že tedy obvinění tento těžší následek také společně zavinili.

Ve věci 8 T 18/71 kr. s. Banská Bystrica byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. za to, že po předcházejícím nedorozumění s M. M. v podnapilém stavu a afektu zlosti ho bodl kuchyňským nožem tak, že mu bodnou ranou hlubokou 12 cm probodl srdce.

Krajský soud z hlediska zavinění smrti poškozeného nehodnotil způsob spáchání činu, zejména povahu použitého nástroje, intenzitu útoku, jakož i to, že bodná rána zasáhla přímo srdce poškozeného. V této souvislosti nezjišťoval a nehodnotil, zda na umístění bodné rány neměla vliv nejistota obviněného v důsledku požití alkoholických nápojů nebo pohyb poškozeného (např. ve snaze uhnout se před zasažením). Bez objasnění a zhodnocení uvedených okolností nemohl krajský soud učinit spolehlivý závěr, zda obviněný věděl, že při daném způsobu útoku musí nutně poškozeného usmrtit, nebo zda věděla, že takový následek může nastat a buď byl s ním srozuměn, nebo mohl spoléhat (i když bez přiměřených důvodů) na to, že k němu nedojde, a zda tedy jednání obviněného je trestným činem vraždy podle § 219 tr. zák. nebo jen trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák.

Použitou právní kvalifikaci odůvodnil krajský soud jen konstatováním, že obviněný zjištěným jednáním naplnil znaky trestného činu podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák.

Obtíže a nedostatky podobné povahy se vyskytují i při posuzování, zda při útocích na tělesnou integritu (za použití nebezpečných předmětů), jimiž byla způsobena těžká újma na zdraví, nebo dokonce jen ublížení na zdraví, záměr pachatele nesměřoval dále, totiž k způsobení smrti, a zda tedy v jednání pachatele nešlo již o pokus trestného činu vraždy. V těchto případech se nezřídka rozdílně posuzuje subjektivní stránka činu soudem prvního stupně a odvolacím soudem, což je většinou důsledkem rozdílného hodnocení okolností významných z hlediska subjektivní stránky. Přitom často v odůvodnění rozhodnutí soudů chybí vyčerpávající hodnocení všech okolností, z nichž lze usuzovat na subjektivní stránku, takže závěry o zavinění nejsou přesvědčivé.

U krajského soudu v Ostravě byla projednána věc obviněného, který v podnapilém stavu po předchozí hádce se svou milenkou srazil ji k zemi, nato nasedl do osobního auta Škoda MB 1000 a najel dvakrát předními koly auta na ležící milenkou jednak ve výši hrudníku, jednak v oblasti pánve; k přejetí jejího těla však nedošlo. Potom obviněný přešel poškozenou levými koly auta ve výši stehů a způsobil jí zlomeninu obratle, příčných výběžků bederníku, zhmoždění hrudníku, bederní a hýžděvé krajiny a pravé ledviny.

Krajský soud na rozdíl od obžaloby, v níž byl skutek posouzen jako pokus trestného činu vraždy, uznal obviněného vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. Při posuzování subjektivní stránky činu vycházel z posudku znalce, který připustil smrtící účinek přejetí poškozené autem jako možný asi z 50 a dále z toho, že obviněný nenajel na poškozenou v jiných citlivějších místech (krku, hlavy), ač tak mohl snadno učinit a že obviněný se rozjížděl pomalu jen ze vzdálenosti maximálně 5 m, takže ze způsobu provedení činu nelze uvažovat ani o objektivním smrtelném nebezpečí pro poškozenou. Krajský soud nevzal proto za prokázáno, že by obviněný jednal v úmyslu poškozenou usmrtit.

Nejvyšší soud ČR naproti tomu správně dospěl k závěru, že v daném případě jde o pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., spáchaný v úmyslu eventuálním. Tento úmysl dovodil ze způsobu provedení činu s přihlédnutím k tomu, že auto vážilo 780 kg a že přejetí poškozené autem zabránila její robustní postava.

K diametrálně rozdílnému posouzení subjektivní stránky jednání pachatele došlo ve věci 1 T 11/71 kr. s. v Plzni.

V této věci byl obviněný rozsudkem krajského soudu uznán vinným pokusem trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1, § 221 odst. 1 tr. zák. a trestným činem násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a tr. zák. Uvedené trestné činy shledal krajský soud v tom, že obviněný „bodl J. V. loveckým nožem do levé strany hrudníku a dále jej zranil na předloktí a palci levé ruky a poté, co zranil shora uvedeným způsobem poškozeného, pronášel vůči němu výroky, že jej zabije...“.

Nejvyšší soud ČR (3 To 22/71) k odvolání prokurátora zrušil napadený rozsudek a uznal obviněného vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. a uložil mu za použití § 40 odst. 1 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání 3 roků. Vytkl krajskému soudu nesprávné hodnocení důkazů, zejména, že krajský soud vycházel jen z nastalých následků jednání obviněného a nepřihlížel k důkazům vyvracejícím obhajobu obviněného, že poškozeného nechtěl zranit, nýbrž chtěl ho jen zastrašit.

Podle skutkových zjištění manželka obviněného mu též den, kdy obviněný napadl poškozeného, sdělila, že se od něho odstěhuje a rozvede se s ním. Téhož dne se obviněný od tchyně dověděl, že manželka má známost s jiným. Obviněný si uvědomil, že manželka si dala přerušit těhotenství a že byla asi těhotná s oním mužem, což ho rozčílilo, vzal si lovecký nůž a čekal na manželku před budovou, kde pracovala, a když vyšla, požádal ji, aby mu umožnila rozhovor s mužem, s nímž udržuje známost. Během delší rozmluvy s poškozeným v jeho kanceláři za přítomnosti manželky se obviněný dověděl podrobnosti o délce jejich známosti a jejich rozhodnutí žít ve společné domácnosti a požádal poškozeného o lhůtu do konce měsíce, aby mohl s manželkou tuto situaci uvážit. Během rozmluvy se obviněný nechoval k poškozenému hrubě, ale napadal svou manželku, která v důsledku toho z místnosti odešla. Hned za ní odešel i obviněný, přičemž jí slíbil, že nebude dělat žádný výstup v rodině. Na cestě je dostihl autem poškozený a nabídl jim, že je doveze domů. Obviněný si sedl na přední sedadlo vedle poškozeného a manželka obviněného na zadní sedadlo. Před domem, v němž obviněný bydlí, pozval obviněný poškozeného na kávu. V souvislosti s tímto pozváním se poškozený obrátil k manželce obviněného se slovy „Co tomu říkáš, Helenko?“ Nato obviněný, u něhož afekt žárlivosti a silného rozrušení dostoupil vrcholu, jak konstatoval odvolací soud, sáhl do kapsy pro lovecký nůž a bodl jím poškozeného do prsou v blízkosti srdce. Po vystoupení z auta pronášel pohrůžky vůči poškozenému, že ho zabije a tloukl nožem do auta. Nakonec byl obviněný manželkou za pomoci dcery odveden domů. Poškozený utrpěl zranění, které nedosáhlo ani intenzity újmy na zdraví ve smyslu § 221 odst. 1 tr. zák.

Odvolací soud při zjišťování subjektivní stránky ve smyslu § 219 tr. zák. vycházel izolovaně jen z objektivních znaků jednání obviněného, aniž přihlédl k silně narušenému psychickému stavu obviněného v době činu i před činem, když jednání bylo afektivní reakcí na vzniklou situaci, a k osobě obviněného, který vedl řádný život a svou prací a veřejnou i politickou činností nad obvyklou míru vykonal pro společnost mnoho užitečné práce, za kterou byl vícekrát vyznamenán. Nedostatkem řízení bylo, že nebyl přibrán znalec z oboru psychologie, který by blíže objasnil stupeň afektu a jeho event. vlivu na rozpoznávací a ovládací schopnosti obviněného v době činu.

Trestné činy vraždy se liší od trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. jen formou zavinění. Podobně z hlediska posouzení, zda jde o pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. nebo o dokonání trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, popř. podle § 221

odst. 1 tr. zák., je rozhodující subjektivní stránka, totiž k jakému následku směřoval úmysl pachatele. Zavinění pachatele v takových případech je tedy určujícím kritériem pro použití právní kvalifikace, a tím i pro použití trestní sazby, která je u trestného činu vraždy a trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, resp. 2 nebo podle § 221 odst. 1 tr. zák. výrazně rozdílná. Zanedbatelné nejsou ani další rozdílné důsledky použití té či oné kvalifikace činu (stanovení nápravně výchovné skupiny pro výkon trestu odnětí svobody podle § 39a tr. zák., podmínky pro podmíněné propuštění se zřetelem k § 62 tr. zák.). Je proto třeba, aby správnému zjišťování a rozlišování subjektivní stránky u těchto trestných činů věnovaly soudy náležitou pozornost.

Zjišťování a posuzování otázky přičetnosti jakožto jedné ze základních podmínek trestní odpovědnosti pachatele věnují soudy náležitou pozornost. U trestných činů vraždy je pravidlem, že již v přípravném řízení jsou opatřovány posudky znalců psychiatrů za účelem objasnění duševního stavu pachatele v době spáchání trestného činu. V některých případech však soudy včetně odvolacího soudu nepostupovaly správně při hodnocení důkazu znaleckým posudkem z oboru psychiatrie.

Např. ve věci 2 T 5/71 kr. s. Brno znalci psychiatrii dospěli k závěru, že vzhledem k primitivnosti mlad. obviněného a k jeho sklonům k afektivním a impulzivním reakcím je nutno vzít v úvahu sníženou schopnost ovládací, a to i za strážlivého stavu mladistvého. Dále uvedli, že mladistvý vzhledem k zjištěnému stupni oligofrenie před požitím alkoholických nápojů nebyl schopen si uvědomit, jaký vliv na něj může mít alkohol.

Krajský soud při hodnocení znaleckého posudku konstatoval, že znalci usoudili, že mladistvý v kritické době byl pod vlivem alkoholu a dospěli k závěru, že jeho ovládací a rozpoznávací schopnost byla snížena. Zdůraznil, že v tomto směru nesdílí závěry znalců, neboť nebylo zjištěno, že mladistvý kritického dne alkoholické nápoje požil a v jakém množství a zda také jednal pod vlivem alkoholu a nelze proto uvažovat o tom, že nebyl schopen si uvědomit, jaký vliv na něj může mít požitý alkohol. Nebylo prý proto bezpečně prokázáno, že obě složky subjektivní stránky, jak ovládací, tak rozpoznávací, byly sníženy, a proto nepřipadá v úvahu ani použití § 32 odst. 1 tr. zák.

Krajský soud předně přehlédl, že znalci zjistili zmenšení ovládací schopnosti (a nikoli také schopnosti rozpoznávací) u mladistvého bez ohledu na vliv alkoholu. Nehledě k tomu krajský soud v odůvodnění rozsudku vzal za zjištěno, že mladistvý kritického dne popíjel v restauraci pivo a jiné alkoholické nápoje a pak společně s dalšími spoluobviněnými odešel do jiné restaurace. Poněvadž byli v podnapilém stavu, dostali tam jen dvě piva. Koupili si však ještě jeden litr vína, které také vypili.

Hodnocení znaleckého posudku, a tím i otázky zmenšení přičetnosti mladistvého v rozsudku krajského soudu je pochybné, neboť vychází z nepochopení závěrů znaleckého posudku i z nesprávných skutkových předpokladů.

Ve věci 2 T 5/72 kr. s. Brno snížil krajský soud pachatelce trestného činu vraždy trest odnětí svobody s použitím § 40 odst. 1 tr. zák. pod dolní hranici trestní sazby. Vycházel přitom zejména ze závěrů posudku znalců z oboru psychiatrie a psychologie, podle nichž ovládací schopnost pachatelky byla v době činu podstatně snížena v důsledku patologické reaktivní reakce.

Nejvyšší soud ČR v řízení o stížnosti pro porušení zákona zrušil výrok napadeného rozsudku o trestu a vrátil věc krajskému soudu k novému projednání a rozhodnutí o trestu. V odůvodnění svého rozhodnutí (6 Tz 5/72) uvedl, že podle jeho názoru ze skutkového děje vyplývá, že obviněná nejednala v bezprostředním afektu a reakci na zlé nakládání ze strany poškozeného a činu se dopustila v době, kdy ji poškozený již neohrožoval. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí znalecké posudky nehodnotil, nevytkl jim žádné rozpory, resp. nesprávnosti a krajskému soudu přikázal, aby bez zřetele na tyto posudky konstatující podstatné zmenšení ovládacích schopností obviněné uložil jí přiměřeně vyšší trest.

V souvislosti s výše uvedenými případy je třeba uvést, že soud není znaleckým posudkem bezpodmínečně vázán. Hodnotí znalecký posudek jako každý jiný důkaz (§ 2 odst. 6 tr. ř.). Je povinen prověřit znalecký posudek z hlediska úplnosti podkladů, z nichž posudek vychází, zejména zda nebyla přehlédnuta některá skutečnost, která by popř. mohla znalce vést k jiným závěrům, zda skutkový stav, z něhož znalec vycházel, je v soulase s konečným skutkovým zjištěním rozhodujícího orgánu (např. zda znalec nebuduje na výpovědi svědka, které soud neuvěřil), zda odůvodnění i závěry posudku navzájem logicky navazují a zda posudek netrpí vnitřními rozpory. Soud je v zásadě oprávněn přezkoumávat také věcnou správnost odborných závěrů posudku a odbornou správnost postupu, jímž znalec k svým závěrům dospěl. Je to důsledek zásady volného hodnocení důkazů, která umožňuje, aby soud rozhodoval vždy v soulase se svým vnitřním přesvědčením, které však musí být nabyto zákonným procesním postupem a nesmí být v rozporu s objektivní pravdou a se současným stavem vědy. Odbornou správnost formálně bezvadného znaleckého posudku lze po doplňujícím vysvětlení znalce prakticky přezkoumat jen pomocí nového znaleckého posudku, popř. posudku

státního orgánu nebo ústavu (§ 109, § 110 tr. ř.). Soud, aniž by postupoval uvedeným způsobem, nemůže pominout závěry znaleckého posudku, popř. je nahradit vlastním v dané otázce laickým názorem (Srov. též č. 40/1969, č. 25/1970, 40/1972 sb. rozh. tr.).

V souvislosti s rozhodováním o trestných činech proti životu a zdraví, spadajících do věcné příslušnosti krajských soudů, se vyskytly některé nesprávné právní názory, resp. nesprávné řešení právních otázek.

Např. ve věci 1 T 24/71 kr. s. Plzeň byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. za to, že ve snaze se pomstít P. P. za předchozí napadení, bodl jej nožem do pravé strany hrudníku a způsobil mu smrtelné poranění. Při hodnocení stupně nebezpečnosti činu pro společnost krajský soud konstatoval, že obviněný byl vyprovokován jednáním poškozeného, který jej předtím udeřil do oka. V této souvislosti krajský soud uvedl, že „nebýt toho (vyprovokování), zřejmě by nezbylo, než jednání obviněného posoudit jako trestný čin vraždy podle § 219 tr. zák.“. Tento názor je nesprávný, neboť okolnost, že obviněný byl k činu vyprovokován poškozeným, může mít vliv na posuzování míry zavinění, je však nerozhodná pro posouzení formy zavinění.

Ve věci 1 T 57/70 kr. s. Banská Bystrica byl mlad. obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. Skutek mladistvého spočíval v tom, že mladistvý v podnapilém stavu napadl poškozeného O. Š., přičemž jej udeřil holí s rozšířeným koncem po hlavě tak, že mu způsobil vzlomení lebeční spodiny do mozku. Poškozený v důsledku tohoto poranění zemřel.

K právní kvalifikaci skutku krajský soud uvedl: „Mladistvý vzhledem k povaze předmětu a oblasti těla, na kterou útok vedl a k intenzitě útoku, věděl, že může poškozeného i usmrtit, bezdůvodně se však spoléhal na to, že se tak nestane. Ježto čin měl za následek smrt poškozeného, vykazuje jednání mladistvého znaky trestného činu podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák.“.

Toto odůvodnění, které by odpovídalo spíše kvalifikaci podle § 224 odst. 1 tr. zák., postrádá jakékoli úvahy a závěry o tom, že mladistvý chtěl způsobit poškozenému těžkou újmu na zdraví. Nezaujímá se v něm žádné stanovisko a k nevyvrácené obhajobě mladistvého, že chtěl poškozeného udeřit nikoli po hlavě, nýbrž po rukách, aby mu vyrazil sekýru, již se poškozený bránil, poškozený se však pootočil a tím se stalo, že byl zasažen holí do hlavy.

Po zrušení rozsudku odvolacím soudem byl mladistvý novým rozsudkem uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, 4 tr. zák., když krajský soud vycházel z posudku znalce, podle kterého úderem holí dané intenzity po rukách mohla být způsobena újma na zdraví.

Odvolací soud zrušil i tento rozsudek a rozhodl sám ve věci tak, že uznal mladistvého vinným pokusem trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1, § 221 odst. 1, 4 tr. zák. (2 To 4/72). Dovolil, že mladistvý nedokončil čin, kterým chtěl poškozenému ublížit na zdraví, avšak z nedbalosti způsobil poškozenému na hlavě takové poranění, jemuž poškozený podlehl. Mladistvý tedy při pokusu trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1, § 221 odst. 1 tr. zák. způsobil jinému smrt.

Uvedený právní názor odvolacího soudu nelze považovat za správný. V daném případě šlo o dokonáný trestný čin ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. (a nikoli jen o pokus tohoto trestného činu), neboť obviněný způsobil poškozenému nejen ublížení na zdraví, které způsobit chtěl, nýbrž dokonce vážnější poranění. Okolnost, že obviněný chtěl udeřit poškozeného po rukách, ale zasáhl jej do hlavy, má význam při posuzování formy zavinění ve vztahu k těžšímu následku, který nastal. Šlo tedy o dokonáný trestný čin podle § 221 odst. 1, 4 tr. zák. V případech, kdy těžší následek podmiňující použití vyšší trestní sazby porušuje tentýž druhový objekt, je sice možný pokus i ve vztahu k tomuto následku, avšak za předpokladu, že k tomuto těžšímu následku se vztahuje úmysl pachatele (nikoli jen nedbalost) a těžší následek nenastal (srov. též č. 16/1957 sb. rozh. tr.).

Ve věci 1 T 24/71 kr. s. Plzeň byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák., přičemž byl posuzován jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 písm. b/ tr. zák. jen ve vztahu ke kvalifikaci podle § 222 odst. 1 tr. zák. (nikoli tedy též ve vztahu k odst. 2 cit. ust.). Tento postup odůvodnil poukazem na to, že obviněný se trestné činnosti téže povahy, jejímž následkem byla smrt, dopustil jen jednou.

Názor krajského soudu je nesprávný z důvodů uvedených již v souvislosti s hodnocením rozhodnutí krajského soudu v Plzni sp. zn. 1 T 3/71 (viz oddíl „Trestné činy hospodářské“, str. 280 této zprávy).

V přezkoumávaných rozhodnutích krajských soudů o trestných činech proti životu a zdraví se vyskytlo několik případů, v nichž přicházela v úvahu otázka nutné obrany ve smyslu § 13 tr. zák. Ne vždy však tato otázka byla řešena důsledně a správně. Význam a smysl citovaného ustanovení stále ještě není náležitě docenován.

Ve věci 4 T 36/71 kr. s. Košice byl mlad. obviněný R. K. rozsudkem krajského soudu odsouzen pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222

odst. 1, 2 tr. zák. Podle zjištění v rozsudku mlad. obviněný spolu s dalšími třemi kamarády při oslavě narozenin požili alkoholické nápoje a na ulici se dostali do konfliktu s dvěma jinými mládenci M. CH. a J. K. Jeden ze společníků mladistvého fyzicky napadl J. K., přičemž M. CH. utekl a za ním i J. K. Mladistvý obviněný a jeden z jeho společníků oba bezvysledně pronásledovali. Později na jiném místě se mlad. obviněný a jeden z jeho společníků setkali znovu s M. CH. a dalšími čtyřmi mládenci, z nichž jeden udeřil společníka mladistvého obviněného tak, že ten upadl na zem. Mladistvý obviněný se dal na útěk, ale byl pronásledován M. CH. Při tomto pronásledování mladistvý obviněný při běhu vytáhl z kapsy malý kuchyňský nůž, jímž se ohnal a bodl M. CH. tak, že nůž zasáhl srdce M. CH. V důsledku toho M. CH. zakrátko skonal.

Krajský soud opomenul hodnotit jednání mlad. obviněného z hlediska nutné obrany, když mladistvý nepochybně jednal v obraně, neboť byl pronásledován a M. CH. byl útočníkem. Ze strany poškozeného M. CH. nemohlo jít o obranu vzhledem k předchozí situaci, nýbrž o odvetu za předcházející útok mladistvého a jeho společníka, časově ani místně nenavazující na situaci, při které došlo k činu mladistvého. V dané situaci mlad. obviněný a jeho společník stáli proti pěti jiným mládencům a společník mladistvého byl sražen k zemi. Mladistvý obviněný se tedy mohl důvodně domnívat, že - bude-li dostihnut - bude rovněž zbit. Mladistvý obviněný jednal tedy v obraně a krajský soud se měl zabývat otázkou, zda šlo či nešlo o obranu nutnou ve smyslu § 13 tr. zák. a zda a proč event. došlo k jejímu překročení. Na místo toho krajský soud nesprávně uvedl, že mladistvý obviněný se měl pokusit odvrátit poškozeného od pronásledování domluvou, ačkoli z hlediska podmínek nutné obrany není rozhodné, zda útok bylo možno odvrátit jinak. Podmínkou nutné obrany není totiž subsidiarita.

Ve věci 2 T 46/71 kr. s. Ostrava byla obviněná původním rozsudkem - na rozdíl od obžaloby, která byla podána pro trestný čin vraždy - uznána vinnou trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. za to, že bodla svého manžela kuchyňským nožem do prsou tak, že mu způsobila smrtelné poranění, jemuž poškozený podlehl. Po zrušení rozsudku odvolacím soudem a vrácení věci prokurátorovi k došetření, zejména též z hlediska okolností, jež by mohly odůvodnit stav nutné obrany, krajský soud na podkladě nové obžaloby, podané znovu pro trestný čin vraždy, uznal obviněnou vinnou trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. Odvolání krajského prokurátora bylo zamítnuto.

Podle obsahu spisu poškozený obviněnou často týral a bil. V kritickém okamžiku postupoval proti obviněné s kuchyňskou židlí zdviženou nad hlavu v úmyslu obviněnou židlí udeřit. Obviněná byla ve stavu těhotenství.

Oba soudy dospěly k závěru, že obviněná sice jednal v nutné obraně, avšak meze nutné obrany překročila. Podle odůvodnění rozhodnutí soudy nepovažovaly kuchyňský nůž za prostředek obraně nepřiměřený, zdůraznily však, že k bodnutí nožem došlo v okamžiku, kdy poškozený stál těsně u obviněné, takže ji nemohl židlí účinně udeřit.

Toto odůvodnění překročení meze nutné obrany je nepřesvědčivé. Jestliže způsob nutné obrany nebyl podle názoru soudů zřejmě nepřiměřený povaze a nebezpečnosti útoku, pak k překročení meze nutné obrany mohlo dojít jen proto, že obrana nebyla s útokem současná, tj. že útok v rozhodném okamžiku již netrval nebo bezprostředně nehrozil. Soudy však blíže nezdůvodnily, proč za dané situace útok poškozeného již netrval nebo bezprostředně nehrozil.

K ukládání trestů a ochranných opatření za trestné činy proti životu a zdraví.

V přezkoumávaném období byl za trestné činy vraždy uložen pravomocně osmi odsouzeným pachatelům trest smrti. Nejvyšší soud ČSSR v řízení podle § 316 odst. 2 tr. ř. zjistil v šesti případech porušení zákona, jež mohlo mít vliv na uložení tohoto druhu trestu. V důsledku toho zrušil v těchto věcech výroky o uložení trestu smrti a přikázal příslušným soudům, aby znovu jednaly a rozhodly. Porušení zákona v rozhodnutích krajských, ale i nejvyšších soudů spočívalo především v nedostatečném objasnění, resp. hodnocení okolností rozhodných z hlediska podmínek pro uložení trestu smrti ve smyslu § 29 odst. 1 písm. a, b) tr. zák. Tyto nedostatky byly převážně důsledkem nesprávného výkladu citovaného ustanovení. Rozhodováním Nejvyššího soudu ČSSR v řízení podle § 316 odst. 2 tr. ř. je praxe soudů usměrňována tak, aby byl respektován výjimečný charakter trestu smrti a tento druh trestu ukládán jen v těch případech, kde takový postup je z hlediska podmínek uvedených v § 29 odst. 1 tr. zák. plně odůvodněn (srov. č. 61/71, 62/71, 25/73 sb. rozh. tr.). Jinak byly za trestné činy vraždy uloženy dlouhodobé tresty odnětí svobody převážně ve výměře mezi 13 až 15 roky. Tresty odnětí svobody za trestné činy ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. byly uloženy většinou v dolní polovině trestní sazby. Trest odnětí svobody byl v ojedinělých případech za použití § 40 odst. 1 tr. zák. důvodně snížen pod dolní hranici trestní sazby. K změnám druhu nebo výměry trestu uloženého krajským soudem v důsledku odvolání docházelo jen v nepatrné míře.

Okolnosti významné pro rozhodnutí o trestu zjišťovaly krajské soudy zpravidla v potřebném rozsahu (§ 89 odst. 1 písm. c), d), f) tr. ř.) a správně je také hodnotily. Přitom uplatňovaly v dostatečné míře zásadu individualizace trestu. Ukládané tresty odnětí svobody jsou v podstatě přiměřené z hlediska kritérií uvedených v § 31, 23 tr. zák. Náležitá diferenciací trestu odnětí svobody z hlediska závažnosti trestných činů vraždy je ztížena horní hranicí trestní sazby stanovené v zákoně.

Nedostatky byly zjištěny v odůvodnění výroku o trestu, které v některých případech nemá potřebnou úroveň a přesvědčivost. Jde o pochybení především při hodnocení a odůvodnění stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Někdy je jen popisován skutek, jeho následek a chráněný společenský zájem, aniž jsou okolnosti rozhodné z hlediska určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost konkretizovány a vyhodnocovány. Jiné dosti často se vyskytující pochybení záleží v tom, že stupeň nebezpečnosti činu pro společnost byl hodnocen izolovaně od některých hledisek uvedených v § 3 odst. 4 tr. zák., zejména osoby pachatele a okolností polehčujících či přitěžujících, i ostatních okolností případu (např. 2 T 47/71, 20/71, 23/71 kr. s. Brno). Někdy se nepostupuje správně ani při zjišťování a hodnocení těchto okolností.

V uvedené již věci 4 T 36/71 kr. s. Košice mlad. pachatel jednal podle výsledků řízení v obraně. Krajský soud se touto okolností nezabýval a v rozporu s výsledky řízení zdůraznil, že mladistvý neměl k svému počínání žádný důvod. Tuto okolnost pak hodnotil výrazně v neprospěch mladistvého.

Při odůvodňování výroku o trestu u trestných činů vraždy soudy někdy argumentují tím, že v poslední době dochází k zvýšenému výskytu těchto trestných činů, aniž by toto konstatování bylo nějak konkretizováno, podloženo a vyhodnocena povaha, závažnost i motivace takových trestných činů a jejich spojitost se souzeným případem. Ojedinele jsou výroky o trestu odůvodňovány zcela nedostačujícím způsobem.

Ve věci 1 T 14/71 kr. s. Brno je uložení trestu odnětí svobody v trvání 15 roků za trestný čin vraždy odůvodněno jen na několika řádcích. V podstatě jen tím, že „polehčující okolnost řádného života obviněného před spácháním činu je převýšena okolností přitěžující, spočívající jednak ve způsobu spáchání trestného činu a dále v tom, že zde zůstaly dvě děti bez mateřské péče“ (ve skutečnosti šlo o 1 dítě usmrčené matky).

Pokud jde o ukládání ochranných opatření, přichází u trestných činů proti životu a zdraví v úvahu ochranné léčení (psychiatrické, sexuologické, protialkoholní), především za podmínek uvedených v § 72 odst. 2 písm. a), b) tr. zák. Soudy při ukládání ochranného opatření ve smyslu § 72 odst. 2 písm. a/ tr. zák. vycházely z odborných lékařských posudků, na jejichž podkladě zjišťovaly, zda čin byl spáchán ve zmenšené přičetnosti, která nebyla důsledkem zaviněné opilosti, a zda pobyt pachatele na svobodě je nebezpečný. V souvislosti s ukládáním ochranného léčení podle § 72 odst. 2 písm. b/ tr. zák. byly však zjištěny některé nedostatky. U pachatelů trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu, musí orgány činné v trestním řízení zjišťovat předpoklady pro ochranné léčení. Soudy však někdy takto nepostupují a ochranné léčení neukládají, i když jsou k tomu splněny zákonné podmínky.

Ve věci 3 T 49/71 kr. s. Košice byl obviněný I. Š. odsouzen pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na 3 1/2 roku. Krajský soud se nezabýval možností uložení ochranného léčení, ačkoli z obsahu spisu vyplývá, že jde o ethylika, který spáchal trestný čin v opilosti, a znalci psychiatři doporučili ochrannou protialkoholní léčbu. Ani odvolací soud, který ve věci rozhodoval z podnětu odvolání prokurátora, neuvažoval o uložení léčení tohoto druhu.

Podobně nesprávně bylo postupováno i ve věcech 3 T 55/71 a 3 T 43/71 téhož krajského soudu.

Při ukládání ochranného léčení podle § 72 odst. 2 písm. b/ tr. zák. se soudy někdy spokojují zjištěním, že obviněný, který spáchal trestný čin pod vlivem alkoholu, má sklon k požívání alkoholu. Přehlížejí, že ochranné protialkoholní léčení ve smyslu citovaného ustanovení nelze uložit každému pachateli, který se trestného činu dopustil v opilosti, nýbrž jen takovému, který se oddává nadměrnému požívání alkoholických nápojů a u kterého tedy požívání alkoholu má povahu chorobného návyku (srov. též č. 15/1973 Sb. soud. rozh. a stan.). Je proto možné uložit ochranné léčení vždy jen po předchozím posudku znalců nebo po vyjádření protialkoholní poradny.

c) Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti

Za trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti bylo krajskými soudy jako soudy prvního stupně odsouzeno v II. pololetí 1971 a v I. pololetí 1972 celkem 122 osob, tj. 22 z celkového počtu osob odsouzených krajskými soudy. Nejvíce osob bylo odsouzeno za trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 až 3 tr. zák. (49) a za trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 tr. zák. (43). Tři osoby byly

odsouzeny za trestný čin zavlečení do ciziny podle § 233 odst. 1, 2 tr. zák. O trestných činech pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 (nikoli též podle odst. 3, 4) tr. zák. rozhodovaly krajské soudy proto, že se sbíhaly s jinými trestnými činy, které spadaly do věcné příslušnosti krajských soudů jako soudů prvního stupně, nebo šlo o překvalifikaci v hlavním líčení. Trestné činy zbavení osobní svobody podle § 232 tr. zák. se nevyskytly.

Pokud jde o povahu **trestných činů znásilnění**, vyskytovaly se ponejvíce násilné útoky proti nedospělým dívkám, nezřídka vlastním dcerám pachatelů, se škodlivými následky v psychické a morální sféře. V menším počtu případů byl způsoben těžší následek ve formě těžké újmy na zdraví a ojediněle i smrti.

Formy jednání u těchto trestných činů, jejich intenzitu a závažnost lze ilustrovat na některých případech:

Pachatel přes odpor své 12leté dcery vykonal na ní soulož, když předtím ji častěji ohmatával na prsou a přirození. Mlčení poškozené si vynucoval pohrůžkami, že ji pošle do domu mládeže a její matku do blázince, resp. že je obě zabije. Potom častěji souložil s dcerou, která z obavy před provedením pohrůžek se jeho jednání již nebránila. Poškozená se v důsledku jednání pachatele dostala do takového duševního stavu, že se pokusila o sebevraždu, a tento pokus opakovala ještě dvakrát v psychiatrické léčebně. Po návratu poškozené z léčení obviněný v souložích s ní pokračoval až do doby, kdy byl přistižen matkou poškozené, která případ oznámila.

Mladistvý, který nedovršil ještě 16. rok věku, krátce po propuštění z domova mládeže vylákal sedmiletou holčičku na odlehlé místo pod záminkou, že jí sveze na kole, povalil ji na zem, ucpal jí ústa, vyhrožoval jí zabitím a vykonal na ní soulož.

Pachatel, otec šesti dětí, opakovaně donucoval své tři dospívající dcery, aby s ním souložily, přičemž na jedné z nich si vynutil soulož v době, kdy jí ještě nebylo 15 let.

Patnáctiletý mladistvý spolu s nedospělým společníkem vnikli do cizího bytu v úmyslu vykonat násilnou soulož na dvanáctileté. Pak jí přivázali provazem ruce a nohy k posteli, ucpali jí ústa, nato mladistvý na ní vykonal soulož.

Pachatel (21letý) doprovázel 17letou dívku z taneční zábavy. Ve snaze se pohlavně ukojit uchopil ji náhle pod krkem, odvedl ji do silničního příkopu, kde ji rdousil a bil pěstí do úst. Potom ji odvedl za nohy do jeteliště (přičemž límeček pláště poškozené upnutý až ke krku působil jako škrtidlo), strhal z ní šaty a hrubým způsobem ji znásilnil. Poškozená v důsledku škrcení a rdoušení zemřela na místě činu.

Motiv jednání pachatelů těchto trestných činů spočíval převážně ve zvýšené sexuální apetenci, sexuální vydráždění a v potřebě pohlavního ukojení (někdy v pubertálním věku pachatele). V několika málo případech šlo o sexuální patologickou motivaci se sadistickými prvky. Ojediněle se vyskytl jiný motiv (pomsta za to, že poškozená odmítla navázat známost s pachatelem).

Na páchaní těchto trestných činů se podíleli vyšší měrou mladiství pachatelé, většinou ve věku mezi 16 až 17 lety, v některých případech dokonce patnáctiletí. Často šlo o osoby se zanedbanou výchovou, o osoby pocházející z rozvrácených rodin, prošlé domovy mládeže a již trestané pro jinou trestnou činnost.

U trestných činů loupeže bylo jako prostředku k zmocnění se cizí věci použito výrazného násilí (případ použití pohrůžky bezprostředního násilí se nevyskytl) se způsobením těžšího následku ve formě těžké újmy na zdraví, v některých případech i smrti. Přitom prospěch pachatele z trestného činu byl zpravidla zcela neadekvátní intenzitě použitého násilí a škodlivým následkům.

Např. pachatel rdoušením a škrcením způsobil smrt ženě, aby jí pak odcizil částku 485 Kčs, vkladní knížku s vkladem 500 Kčs a některé drobnosti.

Pachatel vnikl do bytu stařeny v úmyslu odcizit jí úspory. Srazil ji k zemi úderem pěstí, vykonal na ní soulož, potom ji zardousil. Z bytu odcizil částku 400 Kčs.

Dva spolupachatelé ve večerních hodinách vnikli do provozovny komunálního podniku, aby odcizili peníze. Když byli překvapeni zaměstnancem podniku, napadli ho tak, že mu způsobili těžkou újmu na zdraví. Potom odcizili z provozovny částku 17 Kčs.

Pachatel přišel do domku občana s tím, že jako orgán VB musí provést domovní prohlídku. Majitele domku srazil k zemi, dupal po něm, kopal ho, tloukl dřevěnou tyčí a plechovým vědrem, škrtil jej a polil horkou vodou. Pak mu odcizil náprsní tašku s částkou 3000 Kčs.

Poškozenému způsobil těžkou újmu na zdraví a požárem domku vzniknuvším při jeho „řádění“ škodu na majetku ve výši 60 000 Kčs.

Předmětem útoků pachatelů byly převážně starší osoby, zvláště ženy, u nichž pachatelé předpokládali úspory.

Převládajícím motivem jednání pachatelů byla naléhavá potřeba peněz pro různé osobní a soukromé účely. Pachateli těchto trestných činů byly osoby ve věku mezi 20 až 25 lety, většinou dříve již trestané. Jeden z pachatelů trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák. byl považován za zvlášť nebezpečného recidivistu ve smyslu § 41 písm. b/ tr. zák. Trestné činy proti lidské důstojnosti (§ § 241, 242 tr. zák.) byly nezřídka spáchány pod vlivem alkoholu.

Ve dvou případech spáchání **trestných činů zavlčení do ciziny** byly předmětem útoku děti. V jednom z těchto případů, kdy zůstalo jen u pokusu, byli organizátory činu rodiče dítěte, kteří bez povolení emigrovali do Švédska. Jejich dítě, které bylo svěřeno do péče a výchovy prarodičů, mělo být odvečeno do ciziny dvěma švédskými občany pomocí soukromého letadla. V druhém případě byl pachatelem činu jeden z rozvedených rodičů (otec), který s dvěma dětmi, svěřenými jejich matce, odjel na základě pasu opatřeného falešnou výjezdni doložkou do Jugoslávie. Při cestě byl zadržen maďarskými bezpečnostními orgány.

Skutečný stav věci v případech těchto trestných činů byl zjišťován zpravidla způsobem odpovídajícím ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. K objasnění okolností důležitých z hlediska znaků trestných činů byly vyčerpány všechny potřebné a dostupné důkazy. Dostatečná pozornost byla věnována i prověření obhajoby obviněných. Pokud důkazy shromážděné v přípravném řízení neposkytovaly dostatečný podklad pro zjištění skutečného stavu věci, soudy v hlavním líčení doplňovaly řízení dalšími důkazy. U trestných činů znásilnění, popř. pohlavního zneužívání šlo zejména o podklady pro zhodnocení věrohodnosti výpovědí nedospělých poškozených. Vznikly-li pochybnosti o normálním duševním stavu svědkyň, využívalo se i expertiz pedopsychiatrů. Pokud se přece jen vyskytly nedostatky při zjišťování skutečného stavu věci, byly odstraňovány ve smyslu pokynů odvolacího soudu. Poněkud slabší stránkou bylo v některých případech objasňování pohnutky činu.

V odůvodnění rozsudku má soud stručně a jasně vyložit, které skutečnosti vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů (§ 125 tr. ř.). Těmto zákonným požadavkům však odůvodnění rozsudků soudů prvního stupně často neodpovídá. Zejména ve věcech důkazně složitějších bývá odůvodnění rozsudku nepřehledné, trpí rozvláčností, opakováním některých zjištění a přílišnou popisností. V jiných případech soud cituje v odůvodnění rozsudku jednotlivé důkazy včetně těch, které jsou nepodstatné, aniž uvádí, jak důkazy hodnotil a co z nich zjišťuje.

Při řešení otázek spojených s **právním posouzením** skutků se nevyskytly závažnější problémy. Výklad jednotlivých znaků trestných činů včetně okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby je v souladu s judikaturou. Konkrétní hodnocení znaků trestných činů v odůvodnění rozsudku je však někdy nahrazováno všeobecnými úvahami a závěry. Jiné nedostatky při právním posuzování se vyskytly jen ojediněle.

Ve věci 2 T 3/72 kr. s. v Praze byl pachatel, stíhaný pro pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1, 2 písm. b/ tr. zák., uznán vinným pokusem tohoto trestného činu jen podle § 241 odst. 1 tr. zák. Krajský soud neshledal ve věku 12 let poškozené okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se zřetelem na § 86 tr. zák. s nedostatečným odůvodněním, že „... čin neměl za následek ublížení na zdraví a že způsob jednání obviněného nespěl o promyšlenosti nebo o přípravě k spáchání činu, takže nešlo o jednání závažné“.

Ve věci 1 T 25/71 kr. s. Bánská Bystrica byl mlad. obviněný stíhán mimo jiné též pro skutek, že v ranních hodinách zastavil osamělou M. K., neočekávaně ji uchopil a snažil se ji povalit na zem, přičemž ji jednou rukou ohmatával v rozkroku. V obžalobě byl tento skutek kvalifikován jako přečin proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 1 písm. a/ zák. č. 150/1969 Sb., neboť nebylo prokázáno, že by mladistvý svým jednáním chtěl dosáhnout soulože. Krajský soud trestní stíhání mladistvého pro tento skutek zastavil podle § 172 odst. 2 tr. ř. V odůvodnění poukázal na to, že mladistvý nebyl postižen v posledním roce pro některý čin obdobné povahy, ani odsouzen v posledních

třech letech pro některý z trestných činů obdobné povahy nebo propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody uloženého mu za takový trestný čin. Shledal proto ve skutku jen znaky přestupku proti socialistickému soužití podle § 19 zák. č. 60/1961 Sb. Z odůvodnění rozsudku není patrné, že by soud uvažoval o možnosti posouzení skutku jako trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., popř. jako trestného činu omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák.

U trestných činů znásilnění se dosti často vyskytuje problematika pokusu trestného činu spáchaného za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Tato otázka působí některým soudům potíže.

Ve věci 1 T 21/71 krajského soudu v Banské Bystrici byl obviněný A. T. stíhán pro pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1, 2 písm. a/ tr. zák. za to, že v úmyslu vykonat soulož na poškozené A. S. povalil ji na zem a snažil se jí stáhnout kalhoty, avšak k souloži nedošlo pro odpor poškozené a též proto, že k místu činu přicházeli lidé. Poškozená při pádu na zem utrpěla poranění páteře a míchy. Nejvyšší soud SSR v rozhodnutí 1 To 21/71 k otázce pokusu kvalifikovaného trestného činu uvedl, že o pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1, 2 písm. a/ tr. zák. by v daném případě mohlo jít tehdy, kdyby úmysl pachatele směřoval i k způsobení těžšího následku (těžké újmy na zdraví), který by však nenastal pro okolnosti na pachateli nezávislé. Není však možný pokus uvedeného kvalifikovaného trestného činu, jestliže pachatel při pokusu o znásilnění uvedený těžší následek z nedbalosti způsobí. V takovém případě jde o souběh pokusu trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1 tr. zák. s trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák.

K tomu je třeba uvést, že při pokusu trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1 tr. zák. může být pachatel postižen i podle odst. 2 písm. a/ cit. ustanovení, jestliže těžší následek zavínil z nedbalosti. Zde totiž (na rozdíl od věci 1 T 57/71 kr. s. Banská Bystrica, viz str. 280) je těžším následkem porušen **jiný druhový objekt**. Následek uvedený v § 241 odst. 1 tr. zák. porušuje lidskou důstojnost, kdežto těžší následek uvedený v § 241 odst. 2 písm. a/ tr. zák. zdraví člověka. Proto řešení této otázky odvolacím soudem v případě výše uvedeném nelze považovat za správné. Při tomto řešení by pachatel byl neodůvodněně zvýhodněn z hlediska použití trestní sazby.

Trestné činy loupeže a znásilnění patří obecně k nejzávažnějším trestným činům proti svobodě a lidské důstojnosti. V konkrétních případech stupeň jejich závažnosti může však být velmi rozdílný. Tomu odpovídá i poměrně velké rozpětí trestních sazeb. Praxe soudů při ukládání trestů za tyto trestné činy je ve svém celku správná. Soudy věnují pozornost hodnocení stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost, zvažují poměry pachatelů i možnosti jejich nápravy a k tomu cíli provádějí i potřebná zjištění. I když v odůvodnění výroku o trestu se vyskytují nedostatky, zejména v hodnocení okolností polehčujících a přitěžujících, je patrná tendence vyhnout se obecným úvahám a paušálnímu hodnocení stupně nebezpečnosti činu pro společnost. Soudy přihlížejí i k účelu trestu a důsledněji dbají zásady individualizace trestu. Tresty odnětí svobody ukládané za tyto trestné činy, i když většinou nepřesahují polovinu trestní sazby, odpovídají požadavkům zákona. Výjimečně byl uložen trest odnětí svobody při horní hranici trestní sazby (14 1/2 roku) v případě surového znásilnění dívky s následnou smrtí poškozené. V několika málo případech byl uložený trest odnětí svobody podmíněně odložen. Šlo o mladistvé pachatele trestného činu znásilnění nebo jeho pokusu, u nichž spáchání činu bylo motivováno sexuální vydrážděností v pubertálním věku.

Nesprávně však postupoval při ukládání trestu krajský soud v Brně ve věci 2 T 2/72, když dvěma mladistvým spolupachatelům uložil za trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, 2 písm. b/ tr. zák. každému trest odnětí svobody v trvání 18 měsíců, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu dvou let.

Mladiství po vzájemné domluvě odvěkli násilím čtrnáctiletou žákyni 9. tř. ZDŠ na odlehlé místo, kde ji povalili na zem a oba proti její vůli vykonali na ní soulož, přičemž vždy jeden poškozenou držel. Čin spáchali z pomsty za to, že poškozená odmítla navázat známost s jedním z pachatelů.

V odůvodnění výroku o trestu krajský soud uvedl jen, že při výměře trestu přihlédl k tomu, že oba mladiství trestnou činnost v podstatě doznali a že dosud vedli řádný život a dále, že u obou shledal podmínky pro podmíněný odklad výkonu trestu. V čem tyto podmínky spočívaly, není z odůvodnění rozsudku patrné. Z obsahu spisu vyplývá, že mladiství spáchání činu popírali a konečně se doznali, až když byli usvědčeni poškozenou. Jejich chování ve škole ani pracovní morálka v učebním poměru nebyly bez závad.

Za tohoto stavu odůvodnění výroku o trestu neodpovídá ustanovení § 125 tr. ř., podle kterého je třeba tento výrok odůvodnit z hlediska stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost a osobních poměrů pachatele. Povolení podmíněného odkladu výkonu trestu je pochybné.

Ochranné opatření ve formě ochranného léčení psychiatrického nebo sexuologického bylo uloženo

jen ojediněle. Souvisí to s tím, že jen v několika málo případech byla u pachatelů zjištěna sexuální nebo jiná úchylka. Naproti tomu ukládání protialkoholního léčení není úměrné počtu případů, v nichž trestný čin byl spáchán v souvislosti s požitím alkoholických nápojů pachatelem, který má sklon k nadměrnému požívání alkoholu. Sama skutečnost, že pachateli je ukládán dlouhodobý trest odnětí svobody, není důvodem pro to, aby se neuložilo ochranné léčení, jsou-li jinak splněny podmínky pro jeho uložení.

Ve věci 4 T 28/71 kr. s. Košice byl obviněný, stíhán pro pokus trestného činu znásilnění podle § 8 odst. 1, § 241 odst. 1, 2 písm. a/ tr. zák., uznán vinným trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák. a odsouzen k trestu odnětí svobody na 5 roků. Ze spisu vyplývá, že pachatel je chronickým alkoholikem, který pokračující trestnou činnost páchal vždy pod vlivem alkoholu. V důsledku nadměrného požívání alkoholických nápojů pachatel vedl rozháraný život a v rodině vyvolával hádky a bitky. Znalci psychiatři ve svém posudku doporučili protialkoholní léčbu. Tyto skutečnosti krajský soud přehlédl a o uložení protialkoholního léčení neuvažoval.

Podobně ve věci 1 T 217/71 kr. s. Bratislava nebylo uloženo protialkoholní léčení pachateli trestného činu vraždy, který podle obsahu spisu je chronickým alkoholikem a čin spáchal pod vlivem alkoholu.

d) Ostatní trestné činy

Za trestné činy, které nelze zařadit do některé z kategorií trestných činů uvedených pod a) až c), bylo odsouzeno celkem 83 pachatelů, z toho však 60 pro trestné činy podle hlavy první zvláštní části trestního zákona, které nebyly předmětem tohoto průzkumu. Pokud jde o ostatní trestné činy této kategorie, nebyly průzkumem zjištěny zvláštní poznatky.

III.

Závažnější nedostatky v dodržování **procesních předpisů** - kromě nedostatků ve zjišťování skutečného stavu věci uvedených již v části II. - se vyskytly převážně jen v přípravném řízení. Nedostatkem některých krajských soudů ovšem je, že nevyužívají dostatečně instituce předběžného projednání obžaloby k odstranění těchto vad řízení, když vracejí obžalobu prokurátorovi zpravidla jen pro nedostatečné objasnění věci a nikoli i tehdy, je-li toho třeba k odstranění vad přípravného řízení (§ 186 odst. 1 písm. e/, § 188 odst. 1 písm. f/ tr. ř.). Tato nedůslednost soudů při předběžném projednání obžaloby má pak v některých krajích za následek, že se některá závažná porušení procesních předpisů, zejména předpisů zabezpečujících právo na obhajobu obviněného, v praxi orgánů přípravného řízení opakují.

U několika krajských soudů (České Budějovice, Ústí nad Labem, Brno, Ostrava, Bratislava) bylo zjištěno, že v případech, kde obhajoba obhájcem byla povinná, došlo v přípravném řízení vinou orgánů činných v trestním řízení k ustanovení nebo zvolení obhájce se značným zpožděním, takže někdy i podstatná část přípravného řízení byla vykonána, aniž měl obviněný obhájce. Stalo se tak zejména i v případech mladistvých. Pouze v jediném případě (věc 1 T 35/71 krajského soudu v Bratislavě) prokurátor, který vykonával dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, tuto vadu vyšetřovateli vytkl a nařídil mu, aby opakoval výslech obviněných za přítomnosti obhájců. Tím napravil nezákonný postup vyšetřovatele jen zčásti, protože opakování jiných vyšetřovacích úkonů, provedených před ustanovením obhájců, nenařídil.

V citované již věci krajského soudu v Bratislavě 1 T 35/71 bylo vzneseno obvinění proti obviněným M. M. a L. K. dne 11. 5. 1971, obhájci jim však byli ustanoveni až 15. 6. 1971 (obhajoba obhájcem byla nutná z důvodu uvedeného v § 36 odst. 1 písm. a/ tr. ř. i z důvodu uvedeného v § 36 odst. 3 tr. ř.); proti mladistvým E. M. a M. B. bylo vzneseno obvinění 17. 6. 1971, resp. 23. 6. 1971, obhájci jim však byli ustanoveni až 22. 6. 1971, resp. 26. 6. 1971, a první výslechy byly provedeny bez účasti obhájců.

Ve věci 1 T 30/71 téhož soudu obvinění proti obviněným M. R., T. R. a mladistvé A. K. bylo vzneseno 14. 10. 1970, obhájci jim však byli ustanoveni teprve 2. 11. 1970.

K opožděnému ustanovení obhájce došlo i ve věcech 1 6 3/71, 1 T 6/71, 1 T 9/71 a 1 T 15/71 téhož soudu. Ve věci 1 T 9/71 byl obhájce obviněnému ustanoven dokonce až tři měsíce (!) po vznesení obvinění, když už byly prakticky provedeny všechny vyšetřovací úkony včetně zkoumání duševního stavu obviněného. Přitom byla obhajoba obviněného obhájcem nutná hned ze tří důvodů, neboť obviněný byl stíhán pro trestný čin vraždy podle § 219 tr. zák., byl ve vazbě a na pozorování ve zdravotním ústavu podle § 116 odst. 2 tr. ř.

K opožděnému ustanovení obhájce v rozporu s ustanovením § 291 tr. ř. došlo i ve věci 1 T 38/71 krajského soudu v Brně, v níž byl stíhán mladistvý obviněný.

Krajské soudy při předběžném projednávání obžalob tyto vady přípravného řízení buď přehlížejí, nebo z nich nevyvozují důsledky. Ve věcech mladistvých je třeba považovat za nutné vrácení věci prokurátorovi, jestliže mladistvý neměl obhájce již od vznesení obvinění, jak to vyžaduje ustanovení § 291 tr. ř. (srov. směrnici pléna Nejvyššího soudu č. Pls 4/59 uveřejněnou pod č. 36/1959 sb. rozh. tr. a č. [Pls 2/64](#) uveřejněnou pod č. III/1964 sb. rozh., dále např. rozh. č. 25/1961 sb. rozh. tr. aj.). Také v případech, kdy nejde o mladistvého, je opožděné ustanovení obhájce obviněnému v případě nutné obhajoby, jímž je zmařena reálná možnost obhájce uplatňovat svoje procesní práva, zejména právo zúčastnit se vyšetřovacích úkonů již od vznesení obvinění (§ 165 odst. 1 tr. ř.), zpravidla důvodem k vrácení věci prokurátorovi k odstranění vad přípravného řízení podle § 188 odst. 1 písm. f/ tr. ř. (srov. č. 60 - I/1972 sb. rozh. tr.). Ačkoli procesní vady tohoto druhu nebyly v přípravném řízení ojedinělé, byl zjištěn pouze jeden případ, ve kterém krajský soud vytkl takovou vadu, když ovšem současně vracel věc prokurátorovi k došetření proto, že nebyla prověřena obhajoba obviněného.

Stalo se tak ve věci krajského soudu v Bratislavě sp. zn. 1 T 6/72, v které si obviněný sám zvolil obhájce dne 16. 11. 1971, k žádosti vyšetřovatele mu však vedoucí AP ustanovil dne 2. 12. 1971 obhájce jiného. Krajský soud v usnesení o vrácení obžaloby k došetření uvedl, že zvolený obhájce má přednost před obhájcem ustanoveným, že postupem vyšetřovatele bylo porušeno právo obviněného sám si zvolit obhájce a že zvolenému obhájci obviněného nebylo umožněno zúčastnit se úkonů přípravného řízení. Nejvyšší soud SSR (1 To 25/72) zamítl sice stížnost prokurátora proti usnesení o vrácení obžaloby k došetření, vyslovil však v této souvislosti nesprávný názor, že vytýkaná vada řízení „se již za daného stavu řízení odstranit nedá“, když přece zpravidla lze tuto vadu odstranit opakováním vadně provedených úkonů přípravného řízení, pokud ovšem obhájce může být podle zákona při těchto úkonech přítomen a obviněný nebo obhájce si přejí, aby se obhájce opakování úkonu zúčastnil.

Právo na obhajobu obhájcem se někdy porušuje i obcházením předpisu § 163 odst. 1 tr. ř., podle kterého vyšetřovatel musí vydat usnesení o vznesení obvinění **neprodleně**, jakmile je na podkladě zjištěných skutečností dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobou.

Ve věci krajského soudu v Bratislavě sp. zn. 1 T 18/71 byl mladistvý A. K. vyslýchán dne 12. 1. 1971 jako „podezřelý“, ačkoli byl zadržen teprve po svém výslechu a k výslechu mladistvého jako podezřelého (§ 76 odst. 4 tr. ř.) tedy nebyl dán zákonný podklad. Obvinění bylo proti mladistvému vzneseno až 13. 1. 1971. Už před 12. 1. 1971, tedy v době před prvním výslechem mladistvého jako „podezřelého“, měl však vyšetřovatel dostatek spolehlivých důkazů pro odůvodněné podezření, že pachatelem trestného činu, pro který se vedlo trestní stíhání (loupež spáchána vůči prodavačce socialistického sektoru), je mladistvý A. K. Vyšetřovatel měl proto vznést proti němu neprodleně obvinění podle § 163 odst. 1 tr. ř. a vyslýchat jej jako obviněného se zachováním těch procesních práv, které zákon mladistvému obviněnému přiznává. K dalšímu porušení procesních předpisů v přípravném řízení v této věci došlo tím, že mladiství obvinění A. K. a V. I. nebyli správně poučeni o svých právech (zejména se jim nedostalo poučení o tom, že mají právo žádat, aby byl při jejich výslechu přítomen obhájce, poučení není správné ani pokud jde o možnost rozmluvy s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby atd.). Z protokolu o výslechu mladistvého A. K. je též patrné, že mladistvému byla v rozporu s ustanovením § 92 odst. 3 tr. ř. kladena celá řada sugestivních otázek.

Ve věcech mladistvých dochází nikoli ojediněle i k nedbání procesních práv zákonného zástupce mladistvého a orgánu pověřeného péčí o mládež zejména v tom směru, že se jim neoznamují usnesení o vznesení obvinění, o vazbě mladistvého apod.

Nedostatky tohoto druhu byly zjištěny např. ve věcech krajského soudu v Bratislavě sp. zn. 1 T 16/71, 1 T 35/71 a 1 T 5/71.

Ani z těchto vad přípravného řízení nejsou při předběžném projednání obžaloby zpravidla vyvozovány důsledky, ač jsou důvodem pro vrácení věci prokurátorovi (srov. zejména č. 25/61 a č. III/64 sb. rozh. tr.).

Ve věcech krajského soudu v Bratislavě pravidelně vznesení obvinění předchází zadržení podezřelého podle § 76 tr. ř. a výslech budoucího obviněného jako podezřelého ve smyslu § 76 odst. 4 tr. ř. Bylo již řečeno, že někdy jde o obcházení ustanovení § 163 odst. 1 tr. ř. o vznesení obvinění. Postup orgánů přípravného řízení při zadržení však kromě toho nezřídka odporuje zákonu. Nejsou zejména dodržovány lhůty pro rozhodnutí prokurátora o vzetí zadržené osoby do vazby podle § 77 tr. ř. a osobní svoboda zadržené osoby je tak omezována bez zákonného podkladu (např. věc 1 T 16/71). Ve věci 1 T 30/71 byli M. R., E. P. a mladistvá H. K. zadrženi podle § 75 tr. ř., ač obvinění nebylo ještě proti nim vzneseno; v protokolech o zadržení jsou přepisovány údaje o době, kdy k zadržení

došlo, zadržené osoby nebyly vyslechnuty ve smyslu § 76 odst. 4 tr. ř. nebo alespoň protokoly o výslechu zadržených osob nejsou k spisu připojeny atd. (např. ve věcech 1 T 30/71, 1 T 46/70 aj.).

Za závažné porušení procesních předpisů, zejména proto, že jde o porušení vědomé, je nutno považovat nerespektování názoru nebo závazných pokynů k provedení určitých, zejména důkazních úkonů, které vyslovil, resp. nařídil odvolací soud (§ 264 odst. 1 tr. ř.) nebo nejvyšší soud v řízení o stížnosti pro porušení zákona (§ 270 odst. 4 tr. ř.), popř. neprovedení došetření, které nařídil soud při vrácení věci prokurátorovi k došetření (§ 191 odst. 3 tr. ř.). Takové porušení procesních předpisů má zpravidla za následek nové zrušení rozsudku a vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí v prvním stupni nebo nové vrácení věci prokurátorovi k došetření a tím další prodlužování řízení, nezřídka ve vazebních věcech. Vady tohoto druhu byly zjištěny zejména u městského soudu v Praze, a to jak u orgánů přípravného řízení, tak zejména u soudu.

Ve věci 1 T 23/71 tohoto soudu Nejvyšší soud ČSR zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí pro nedostatky ve skutkových zjištěních (neprověření obhajoby obviněných, pokud jde o výši způsobené škody) a pro nepřezkoumatelnost odůvodnění rozsudku. Jde o pochybení, pro které už byl jednou odsuzující rozsudek městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 1970 zrušen, které však nebylo odstraněno ani při novém projednání a rozhodnutí věci.

V citované již věci téhož soudu sp. zn. 1 T 33/71 zrušil Nejvyšší soud ČSSR předchozí rozsudek městského soudu v Praze sp. zn. 1 T 12/70 a vrátil věc prokurátorovi k došetření. Hlavním důvodem zrušení rozsudku bylo, že se městský soud (a ani Nejvyšší soud ČSR jako soud odvolací) nevypořádaly s obhajobou obviněného M. V., že část peněz získaných účetními machinacemi ke škodě svého zaměstnavatele použil ve prospěch tohoto zaměstnavatele a že tedy nebylo zjišťováno, zda se obviněný kromě trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák. nedopustil též dalších trestných činů porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 nebo 2 tr. zák., popř. i trestného činu podplácení podle § 161 odst. 1 tr. zák. Vyšetřovatel SNB nařízené došetření neprovedl, protože v rozporu s ustanovením § 270 odst. 4 tr. ř. se necítil vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem ČSSR, který naopak v návrhu na konečné opatření výslovně „zásadně odmítá“ jako nesprávný. Toto hrubé porušení zákona neodstranil ani prokurátor, který ve věci podal novou obžalobu znovu jen pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 4 tr. zák., ani městský soud v Praze, který uznal obviněného vinným znovu jen trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 4 tr. zák. Teprve Nejvyšší soud ČSR sám věc pracně došetřil (tříkrát odročil veřejně zasedání konané o odvolání), rozsudek městského soudu v Praze zrušil a obviněného uznal vinným trestnými činy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. b/, c/ tr. zák., porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. a podplácení podle § 161 odst. 1 tr. zák.

Procesní nedostatky se vyskytují též při provádění důkazů, zejména se někdy porušuje zásada ústnosti a přímosti při provádění důkazů v hlavním líčení nebo se nedodrží důsledně jiné procesní předpisy upravující provádění některých důkazů.

Ve věci městského soudu v Praze sp. zn. 1 T 14/71 došlo k zrušení rozsudku soudu prvního stupně v odvolacím řízení také proto, že v hlavním líčení byly čteny výpovědi svědků bez zachování podmínek uvedených v ustanovení § 211 tr. ř.

Výjimečně se stalo, že i v odvolacím řízení došlo k nesprávnému pochopení ustanovení § 235 odst. 1 tr. ř. a v rámci podání zprávy o stavu věci byly k důkazu čteny protokoly o výpovědích svědků a znalce z hlavního líčení (podmínky uvedené v ustanovení § 211 tr. ř. přitom nebyly splněny).

Není vždy respektováno ani ustanovení § 102 tr. ř. o provádění výslechu svědků mladších než patnáct let. Ve věci 2 T 44/71 krajského soudu v Brně byla nedospělá svědkyně vyslýchána celkem šestkrát, ačkoli se pečlivě provedeným prvním výslechem tomu dalo předejít. V jedné věci krajského soudu v Ostravě nebyly při výslechu takového svědka přítomny osoby, jejichž přítomnost při výslechu předepisuje ustanovení § 102 tr. ř.

Vyskytl se též případ, že při zjišťování příčiny smrti poškozeného nebylo postupováno podle § 105 odst. 2 a § 115 odst. 1 tr. ř. Je-li třeba zjistit v trestním řízení příčinu smrti, tj. zda smrt člověka nebyla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána (§ 115 odst. 1 tr. ř.). K tomu se přiberou dva znalci – lékaři; jako znalec tu nesmí být přibrán ten lékař, který zemřelého ošetřoval za choroby, jež smrti bezprostředně předcházela (§ 105 odst. 2 tr. ř.). Znalci, kteří provedli prohlídku a pitvu mrtvoly, se v trestním řízení vyslechnou (§ 108 tr. ř.). K objasnění příčiny smrti je možno vyslechnout jiné znalce – lékaře jen za podmínek § 109 tr. ř. Musí to však být také dva znalci (arg. § 105 odst. 2 tr. ř.).

Krajský soud v Bratislavě ve věci sp. zn. 1 T 28/71 však nepostupoval tímto způsobem. V této věci byl obžalovaný A. J. stíhán pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 a 2 tr. zák. proto, že v opilosti se dostal do hádky s O. B., kterého bodl dvakrát do zad nožem s čepelí 8 cm dlouhou a převal mu míchu. V důsledku tohoto zranění poškozený ochrnul na dolní část těla a později v důsledku embolie zemřel. Vznikla otázka, zda smrt poškozeného je v příčinném vztahu se zraněním, které poškozenému způsobil obžalovaný A. J. K objasnění této otázky byl slyšen znalec MUDr. P., tedy jen jeden znalec, který navíc neprováděl prohlídku a pitvu mrtvol poškozeného O. B. Ze znaleckého posudku sice vyplývá, že pitva mrtvol poškozeného O. B. byla provedena, pitevní protokol však ve spisech není. Nedá se proto zjistit, zda při prohlídce a pitvě poškozeného O. B. bylo postupováno podle § 105 odst. 2 a § 115 odst. 1 tr. ř. Lékaři, kteří provedli pitvu, nebyli v trestním řízení jako znalci vyslechnuti.

Bylo zjištěno, že v Středočeském a Severočeském kraji ve věcech uvedených v § 17 odst. 1 tr. ř. podává i obžalobu okresní a nikoli krajský prokurátor, a to u toho okresního soudu, u něhož je činný. Někdy tak činí s návrhem, aby okresní soud postoupil věc příslušnému krajskému soudu, jindy podává obžalobu bez takového návrhu. Okresní soudy takové obžaloby předběžně projednávají a věc postupují podle § 188 odst. 1 písm. a/ tr. ř. příslušnému krajskému soudu. Takový postup prokurátorů přinejmenším zbytečně prodlužuje řízení. Staly se však i případy, že okresní soud nezjistil svou nepříslušnost včas anebo ji nezjistil vůbec.

Např. ve věci sp. zn. 1 T 8/71 okresní soud v Mělníku zjistil svou nepříslušnost až v novém řízení po částečném zrušení jeho rozsudku odvolacím soudem (který také přehlédl, že okresní soud je pro projednání a rozhodnutí věci nepříslušný) a teprve v tomto stadiu řízení věc postoupil krajskému soudu v Praze.

Průtahy v takových případech jsou ještě delší, protože celé dosavadní řízení před soudem vychází nazmar. Uvedený postup okresních prokurátorů Středočeského a Severomoravského kraje však nelze považovat ani za zákonný. I když to zákon výslovně nestanoví, jsou ustanovení o příslušnosti soudů závazná i pro prokurátora, který má podat obžalobu u příslušného soudu a nepočítá se s tím, že prokurátor bude vědomě podávat obžalobu u nepříslušného soudu. Takový postup je zřejmým porušením základní zásady trestního řízení, že všechny orgány činné v trestním řízení musí projednávat věci co nejrychleji (§ 2 odst. 4 tr. ř.).

Případy, kdy krajský prokurátor podá obžalobu u krajského soudu pro trestný čin uvedený v § 17 odst. 1 tr. ř., ačkoli kvalifikace činu v obžalobě zřejmě neodpovídá skutku, jak byl provedenými důkazy prokázán, nejsou časté. I když řízení před soudem nezřídka končí odsouzením pro trestný čin, pro jehož projednání není krajský soud příslušný, jde většinou o případy, kdy kvalifikace skutku závisí na hodnocení provedených důkazů, které může provést jen soud v hlavním líčení. Někdy se však projevuje tendence nadsazovat kvalifikaci skutku v obžalobě (např. škoda velkého rozsahu ve smyslu § 132 odst. 4 tr. zák. se dosáhne teprve započítáním pochybných položek do vzniklé škody apod.) za tím účelem, aby prokurátor zajistil projednání věci před krajským soudem. V dalším řízení pak již na kvalifikaci skutku použité v obžalobě netrvá. Vcelku lze konstatovat, že krajské soudy nepřijímají obžaloby ve věcech, pro něž nejsou podle § 17 odst. 1 tr. ř. příslušny.

Závěrem je možno konstatovat, že u většiny krajských soudů nedochází k závažnějšímu porušování procesních předpisů. V některých věcech se však vyskytují dost závažná porušení procesních předpisů jak v řízení přípravném, tak v řízení před soudem, která někdy nebyla napravena ani v odvolacím řízení. Bude nutné, aby nejvyšší soudy republik při své rozhodovací i jiné dozorové činnosti důsledněji dbaly i na odstraňování těchto nedostatků.

K častějšímu porušování procesních předpisů, ale i předpisů hmotně právních dochází též v **adhezním řízení**.

Krajské soudy si někdy dostatečně neuvědomují, že v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu (§ 17 odst. 1 tr. ř.) může poškozený uplatňovat nárok na náhradu škody a zúčastnit se řízení před soudem jako poškozený jen tehdy, rozhodne-li krajský soud kladně o jeho účasti na řízení (§ 44 odst. 2 tr. ř.). Krajské soudy však často o účasti poškozeného na řízení nerozhodují a poškozený se přesto řízení zúčastňuje. Krajský soud ovšem může nepřipustit poškozeného k řízení jen z důležitého důvodu, např. je-li to nutné v zájmu ochrany státního tajemství

apod. (srov. č. 3/72 sb. rozh. tr.).

Poškození často nejsou orgány činnými v trestním řízení (především však již orgány přípravného řízení) poučeni buď vůbec, anebo dodatečně. V důsledku toho neuplatňují nárok na náhradu škody včas nebo jejich návrh nemá všechny potřebné náležitosti (chybí zejména uvedení výše uplatňované náhrady), takže pak nelze o něm meritorně rozhodnout. Poškozeným socialistickým organizacím se nedoručují všechna rozhodnutí, která se jim podle trestního řádu musí doručovat.

Ve věci krajského soudu v Ostravě sp. zn. 1 T 11/71, ve které bylo několik desítek poškozených, není v protokolu o hlavním líčení uvedeno, kteří poškození se k hlavnímu líčení dostavili, přičemž se jen povšechně uvádí, že poškození setrvávají na svých návrzích na náhradu škody, které učinili v přípravném řízení.

Nedostatkem též je, že krajský soud vždy nerozhodne o uplatněném nároku na náhradu škody, ačkoli jsou pro takové rozhodnutí splněny všechny podmínky.

Pokud jde o předpisy hmotně právní povahy, nejčastěji se vyskytuje nedostatek, že soud zaváže více spoluobžalovaných k náhradě škody rukou společnou a nerozdílnou, aniž takový výrok náležitě odůvodní z hlediska ustanovení § 438 odst. 2 o. z. Výjimečně se stalo, že se vyslovila solidární odpovědnost více spoluobžalovaných i ve věci, v níž šlo o odpovědnost za způsobenou škodu podle zákoníku práce, který solidární odpovědnost za škodu vůbec nezná.

Krajský soud v Banské Bystrici v případech trestných činů proti životu a zdraví paušálně odkazuje okresní ústavy národního zdraví na řízení před příslušnou komisí ONV s nároky na regresní náhradu podle zák. č. 33/1965 Sb. a vyhlášky č. 34/1965 Sb. v nesprávném předpokladu, že je třeba zjišťovat, zda skutečně vznikly náklady na dávkách důchodového zabezpečení. Soud je však povinen zkoumat pouze to, zda nejsou splněny podmínky pro snížení nebo prominutí regresní náhrady (srov. k tomu č. [Pls 3/67](#)).

IV.

Rozšíření věcné příslušnosti krajských soudů jako soudů prvního stupně na některé nejzávažnější kriminální trestné činy novelou trestního řádu č. 149/1969 Sb. mělo za účel zabezpečit jednotné, kvalitnější a rychlejší rozhodování o těchto nejzávažnějších trestných činech a zvýšit ochranu důležitých zájmů společnosti jimi dotčených (srov. důvodovou zprávu k novele č. 149/1969 Sb.).

Provedený průzkum potvrdil, že se tento záměr novely č. 149/1969 postupně realizuje. V řízení o rozhodování soudů v těchto věcech se však přesto ještě vyskytují i dost závažné nedostatky.

Je to především nesprávný výklad ustanovení o trestných činech proti hospodářské kázi podle druhého oddílu druhé hlavy zvláštní části trestního zákona, když se jednání, která mají znaky trestných činů proti hospodářské kázi, někdy posuzují jako rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., popř. naopak jednání, která mají znaky trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., se posuzují jen jako trestné činy proti hospodářské kázi.

Dále jsou to nedostatky při zjišťování a hodnocení okolností významných z hlediska zavinění pachatelů trestných činů proti životu a zdraví a při odůvodňování závěrů soudů o zavinění pachatelů těchto trestných činů (např. se ztotožňuje zavinění ve vztahu k těžšímu následku s příčinným vztahem, neodůvodňuje se volní složka nepřímého úmyslu, tj. srozumění s následkem, anebo závěr o srozumění s následkem není založen na zjištěných a prokázaných skutečnostech; nezkoumá se, zda úmysl pachatele směřoval k způsobení těžšího následku, než jaký ve skutečnosti nastal, nebo naopak, nezkoumá se, zda způsobený těžší následek je zahrnut úmyslem pachatele atd.). U trestných činů proti životu a zdraví se dále někdy nesprávně posuzují otázky nutné obrany, a i když trestnost činu

není vyloučena, protože meze nutné obrany byly překročeny, pomíjí se pro výměru trestu význam skutečnosti, že pachatel jednal v sebeobraně.

U některých soudů byly zjištěny i závažné procesní nedostatky, zejména při zajištění práva na obhajobu obviněného a při provádění některých důkazů.

Některé z uvedených i dalších nedostatků se postupně odstraňují a kvalita řízení a rozhodování krajských soudů se zvyšuje se stabilizací kádrů i v důsledku dozoru prováděného nejvyššími soudy republik a Nejvyšším soudem ČSSR.

Tresty, které ukládají soudy za tyto trestné činy, poskytují dotčeným společenským zájmům důraznou, ale zpravidla všem zákonným hlediskům přiměřenou ochranu. Zejména v tomto směru umožňuje soustředění těchto nejzávažnějších věcí u několika málo soudů účinnější sjednocování praxe soudů při ukládání trestů. Při ukládání trestů za trestné činy vraždy podle § 219 tr. zák. se ne vždy respektovala výjimečná povaha trestu smrti ve smyslu § 29 tr. zák. Lze též vytknout, že zejména u trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví se v uloženém trestu nepřiměřeně ostatním okolnostem projevuje vliv způsobeného následku, když se uložené tresty diferencují převážně jen podle následků a ostatní okolnosti (např. osoba pachatele, jeho pohnutka, polehčující a přitěžující okolnosti atd.), i když se formálně berou v úvahu, se ve skutečnosti dostatečně neprojevují v uložení diferencovaných trestů. Svědčí o tom ukládání stejných trestů, jestliže je následek stejný, i když jsou naznačené ostatní okolnosti velmi rozdílné. V důsledku toho tresty nejsou dostatečně individualizovány a nevyužívá se celého rozpětí trestních sazeb. Jiné tresty se u těchto závažných trestných činů ukládají zpravidla jen vedle trestu odnětí svobody. U hospodářských trestných činů se častěji užívá trestu zákazu činnosti. Při ukládání majetkových trestů za tyto trestné činy se zpravidla dbá na to, aby uložením a realizováním takového trestu nebylo zmařeno uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody. Proto se tyto tresty často neukládají ani v závažnějších případech hospodářských trestných činů.

Ochrana dotčených společenských zájmů trestním postihem jsou zpravidla vhodně doplňována ochrannými opatřeními tam, kde jsou pro jejich uložení splněny zákonné podmínky. Lze vytknout jen nedostatečné využívání ochranného léčení protialkoholního u pachatelů trestných činů proti životu a zdraví a u pachatelů trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti.

Pro účinnost trestního postihu má velký význam rychlost řízení. Je často dáno povahou věci, které projednávají krajské soudy jako soudy prvního stupně (obsáhlostí a složitostí skutkového stavu věci, početností důkazů apod.), že řízení trvá někdy dlouho. V některých věcech trvá jen samotné hlavní líčení několik týdnů, ba i měsíců. Nežřídko však průtahy ve vyřízení věci nejsou odůvodněny těmito objektivními skutečnostmi, ale vyplývají ze špatné organizace nebo vad řízení, popř. i z pouhé nečinnosti orgánů činných v trestním řízení v dané věci. V některých případech, zejména když došlo k zrušení rozsudku krajského soudu a k vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí, trvalo řízení i několik let. Uváží-li se, že zpravidla jde o věci vazební, jsou takové průtahy neúnosné a ve značné míře maří účel trestního řízení § 1 odst. 1 věta druhá tr. ř.). K zamezení takových průtahů je zejména nutné, aby krajské soudy důsledně využívaly instituce předběžného projednání obžaloby, protože kořeny nedostatků řízení před soudem zpravidla leží již ve vadách přípravného řízení (zejména v nedostatečném prověření obhajoby obviněného už v přípravném řízení), které soud přehlédl nebo toleroval při předběžném projednání obžaloby.

Kvalita přípravného řízení vůbec ovlivňuje i kvalitu a rychlost řízení před soudem. Podle poznatků získaných průzkumem nebyly zatím vytvořeny ve všech krajích organizační předpoklady, aby též přípravné řízení o trestných činech uvedených v § 17 odst. 1 tr. ř. vykonávaly odpovídající krajské složky VB (vyšetřovatelé krajské správy VB) a nikoli okresní složky VB. V některých krajích (Středočeský, Severomoravský, Západoslovenský) konají vyšetřování o těchto trestných činech

vyšetřovatelé okresních oddělení VB, u nichž podle zkušeností soudů není zabezpečena taková kvalita přípravného řízení, jako u vyšetřovatelů krajských správ VB (popř. vyšetřovatelů krajských prokuratur). Plná realizace těch cílů, jež sleduje novelizace ustanovení § 17 odst. 1 tr. ř., si vyžaduje řešení i této otázky.

Podle zjištěných poznatků lze současnou úpravu věcné příslušnosti krajského soudu jako soudu prvního stupně považovat za vyhovující. Okruh věcí uvedených v § 17 odst. 1 tr. ř. není třeba rozšiřovat na další trestné činy, ani zužovat o některé z trestných činů zde uvedených. Zvláště významná je skutečnost, že nejvyšší soudy republik mohou při dané úpravě příslušnosti účinně ovlivňovat a sjednocovat rozhodování krajských soudů o nejzávažnějších trestných činech. Co do počtu pachatelů a trestných činů (za zkoumané období krajské soudy jako soudy prvního stupně odsoudily jen 555 osob) jde pouze o zlomek soudně postihované kriminality, takže se na druhé straně v podstatě nenarušuje princip, že v prvním stupni zásadně konají řízení okresní soudy.

Určité problémy se vyskytují při organizaci práce v senátech vyřizujících tuto agendu. Kvalitnější projednání a rozhodnutí věci má být zajištěno kromě jiného i složením senátu. Oproti předchozímu stavu se posílil odborný prvek, když namísto jediného soudce z povolání zasedají nyní v senátě dva soudci z povolání. Toto opatření však může plnit svůj účel jen tehdy, mají-li všichni členové senátu plnou účast na rozhodování. V některých krajích však senáty vyřizující tuto agendu nejsou plně obsazeny, nastalo je určen toliko předseda senátu a další soudce z povolání zasedá v senátě jenom ad hoc, ne vždy po náležité přípravě. Pro vyřizování této agendy je zřízen jen jeden, popř. dva senáty. Jestliže napadne najednou více obžalob v obsáhlejších věcech, dochází k průtahům, protože vyřízení jedné takové věci plně zaměstná senát na několik týdnů nebo i měsíců. Krajský soud v Banské Bystrici dává též v úvahu, aby se o obsazení senátů vyřizujících tuto agendu periodicky obměňovalo se zřetelem k tomu, že práce v těchto senátech klade na soudce mimořádné nároky i po stránce fyzické a nervové. Všechny tyto a další problémy vyžadují, aby se věnovala zvýšená pozornost i těmto organizačním otázkám, neboť podmiňují plynulé a kvalitní vyřizování této agendy.